

Cena 1'50 din

Edinost

Pravi nacionalizem: zavest
skupne usode in volja jo sku-
pno nositi. Anatol France.

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopalniška ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsako soboto
Večja letno 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 80 din
Rekopis se ne vračajo - Pošt. črk. rač. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglaš po ceniku

Obdržite! Nič nazaj!

Zdaj pošiljamo na ogled nadaljnjim novim naslovnikom — in sicer naslovnikom iz Celja, Ljubljane in Maribora — tretjih pet zaporednih števil (št. 11/18. III. — 15/15. IV. 1939.), številko 12. od 25. marca s položnico. Teh števil ni treba vračati. Nadaljnje številke bomo pošiljali tistim, ki bodo dotlej tednik naročili — zadostuje dopisnica — ali nakazali vsaj del, to je najmanj za 3 mesece din 9 — naročnine. Ne zavržite nobene položnice! »Edinost« naj gre iz rok v roke med prijatelje! Cenjene zaupnike prosimo za sodelovanje.

Uprava »EDINOSTI«,
Maribor, Kopalniška ulica 6.

Naše naloge

Veliki dogodki, ki so do dna vznemirili ves svet, kakor doslej še nikoli v zgodovini, zahtevajo od vseh in vsakogar, da se opredeli in se pripravi na vse, kar se še utegne zgoditi. Posebno mali narodi, ki jim današnji čas gotovo ni naklonjen, imajo velike in odgovorne naloge, ki jih morajo naglo in temeljito rešiti, če nečejo, da jih čas ne prehiti in da ne pridejo med kladivo in naklo.

Dogodki si sledijo naglo in razumljivo je, da se vesti, ki gredo od ust do ust, razraščajajo v prave senzacije, ki begajo ljudi in vzbujajo strah in zaprepaščenje ter sploh razpoloženja, ki so posebno primerna za vse one, ki že od nekdaj v kalnem ribarju. Saj se je razpredla med nami ponekod že prava »Flüsterpropaganda« z določenimi datumi in z listami oseb, ki bi prišle v tem, oziroma drugem slučaju v poštev. Za vsem tem so seveda dobro premišljeni načrti, saj so vse te vesti več kakor prozorne. Tu ima časopisje veliko in odgovorno nalogo, saj more z nekaj vrsticami zavreči nekaj največjih in najbolj nesramnih laži. Seveda pa mora imeti možnost, da pove o dogajanju v svetu vso resnico, kajle le resnica bo mogla opogumiti marsikoga, ki je takim lažem že nasedel. Danes, ko se razne politične akcije zavijajo v čudovito lepa opravičila in ko je postala laž učinkovito politično sredstvo, je bolj ko kedaj preje naloga časopisa, da pokaže prave vzroke in gibal svetovne politike in da prikaže ljudstvu, ki le prerado verjame raznim lepim pravljicam o paradizu na zemlji, kakšne so resnične razmere v takih »paradizih«. Pri tem svojem pomembnem poslu pa ima tisk pravico na vso podporo javnosti in razumevanje pri oblastvih.

Prav tako važne kakor naloge tiska pa so naloge naših odgovornih malih in velikih politikov. Ali ni že vendar enkrat čas, da se dogovorijo in domenijo? Ali se bodo mar do sodnega dne pogajali, ko vendar vedno poudarjajo, da spoznavajo, da tako kakor doslej ne gre več? Gotovo jim moramo priznati, da se je težko preusmeriti, če je bil človek vajen dvajset let delati in misliti na način, ki se mora izpremeniti. Vemo, da je pri takem preusmerjanju mnogo težav in da se pri velikih stvareh, kakor je ureditev države, ne sme prenačati. Toda ali ni sedaj mnogo nevarnejša zamuda kakor prenačanje? In naše politične struje. Deset let diktature jih ni ugonobilo, ampak jih je le še okrepilo. Morda jih bodo zblížali zunanji dogodki? Saj so jim dali akademiki tako lep vzgled. Seveda pa je prvi pogoj take skupnosti medsebojno spoštovanje in medsebojna strpnost. Če se samo ena skupina proglasi za edino, ki je upravičena govoriti, ali če se samo ena skupina iz te skupnosti izključi, je ves uspeh dvomljiv in ves trud zaman.

V veliko pomirjenje našega ljudstva bo, če se bodo ta načela izvajala tudi izven naše države, to se pravi, če bodo našle tudi države, ki imajo skupne koristi in ki jim pretijo iste nevarnosti skupno pot.

Skupni interesi kmetov in delavcev

so osnova njihovega skupnega političnega boja. Kaj združuje kmeta in delavca? Pred vsem dejstvo, da živita oba od dela svojih rok. Pravijo sicer nekateri nazadnjaški modrijani, da je vendar med kmetom in delavcem osnovna razlika v tem, da kmet posejda zemljo, delavec pa ne posejda ničesar, a iz tega sklepajo, da tudi ne more biti skupnih interesov med njima. »Kako neki more kdo postaviti neodvisnega »posestnika« v isto vrsto s proletarcom!« Oglejmo si, ali ima kmet res tako velike prednosti samo zaradi posesti zemlje in ali mu ta posest zares daje neodvisnost.

Delavec prodaja na delovnem tržišču edino kar poseduje, to je svojo delovno moč. On jo prodaja po njeni dnevni ceni, to se pravi za mezdo, ki je ne določa on sam. On se sicer bori za izboljšanje svojih mezd, toda ta boj ni vselej enako uspešen in terja večasih velike žrtve. A v časih gospodarske krize, ko se pojavlja pošast brezposelnosti, izgubi še to itak nizko mezdo. Pravijo sedaj oni prej omenjeni

modrijani, da se kaj takega ne more zgoditi kmetu, ker ga pred tem varuje njegova neodvisna posest. Ali je ta posest zares neodvisna? Ali ta posest v resnici zavaruje kmeta od pomanjkanja in lakote? Videli bomo, da o neodvisnosti nikakor ne moremo govoriti. Tako kakor ponuja delavec svojo delovno moč na delovnem tržišču, tako tudi kmet svoje pridelke na blagovnem tržišču. Tako kakor ne določa sam delavec višine svoje mezde, ampak mu jo vsiljuje delodajalec, izrabljajoč razmere na delovnem tržišču, tako tudi kmet sam ne določa cen svojih poljedelskih proizvodov, ampak mu jih vsiljujejo razmere na svetovnem tržišču, za katere ni odgovoren kmet, ampak svetovni kapital. Dobička od svojih proizvodov nima kmet, tako kakor dobička od svojega dela nima delavec. Tako kakor trpi delavec v časih gospodarske krize od znižanja mezd ali od popolne brezposelnosti, tako je kmet v teh časih prisiljen prodajati svoje pridelke za smešno nizke cene. Če nima prihrankov — a teh po dolgotrajni gospodarski krizi tudi posestnik najtrdnjših kmetij ne morejo imeti — se mora zadolžiti, če sploh hoče živeti. Z zadolžitvijo pa preneha tudi navidezna, zgolj pravna neodvisnost kmečkega posestnika. A kako žive kmetje v takih časih, to vedo le kmetje sami!

Vidimo torej, da kmetu njegova posest ne more zagotoviti neodvisnosti. Kmet je odvisen od obstoječega gospodarskega sistema in njegovih muh. Vidimo, da kmet niti od pomanjkanja ni zavarovan. Vidimo, da plodovi njegovega dela ne pripadajo njemu. Ali ni naravno, da se končno zave svojega dejanskega položaja in da ga skuša izboljšati? Zboljšanje položaja pa se doseže edino le z vztrajnim bojem. V boju je treba imeti zaveznike. Najboljši zavezniki so naravni zavezniki, tisti, ki imajo enake ali sorodne interese. Ali ni naravno, da sta spoznala delavec in kmet sličnost svojega položaja, skupnost svojih interesov in nujnost skupnega nastopa? Toda od spoznanja je treba preiti k dejanjem. Tu pa še nismo tam, kjer bi morali biti. Še vedno se najdejo ljudje, ki jim narekujejo njihovi interesi, da sejejo razdor med delovnimi sloji, pred vsem med kmeti in delavci. Mnogo jih je še, ki nasedajo takim »prerokom«, a stremljenja onih, ki so že prišli do jasnega spoznanja, še nimajo dovolj konkretnih oblik. Te konkretne oblike skupnega dela je pa treba najti čim prej na gospodarskem, kulturnem in političnem področju. (Odlomek iz predavanja o agrarnem vprašanju).
Leon Novak.

Vito Kraigher:

Socialno zavarovanje vinarjev

II.

Socialno zavarovanje bi prineslo vinarjem ob rojstvu takoj zdravniško nego in babiško pomoč ter pouk, dočim rode sedaj vinarjske matere v okoliščinah, ki bijejo v obraz vsem higienskimi in zdravniškimi predpisom; otrokom pa takoj po rojstvu namestu mleka, ki ga ni, tlačijo v usta z alkoholom namočeni cucelj. Vinarjska mati bi imela plačan dopust nekaj tednov pred in po porodu. Ob boleznih bi cela vinarjska družina bila deležna zdravniške oskrbe, v starosti in onemoglosti bi prejimali rento. Vsi ti ukrepi bi pomenili občutno izboljšanje položaja vinarjev.

Zlasti velik pa bi bil tudi moralni učinek teh mer. Vinarji so danes socialno naš najsišibkejši sloj tu ob meji in iz tega razloga razumljivo tudi najmanj nacionalno zaveden in odporen. Ker tlačianjo po večini tujcu in potujencem, so pod njihovim vplivom in dele z njimi njihovo tujo miselnost. V zamejskih veličinah vidijo socialnega odrešitelja, ki bo izravnal razlike med njimi in gospodarji, uvedel tudi pri teh »Eintopfsystem« in podobne mere in vinarje odrešil izkoriščanja, ki so mu sedaj izpostavljeni. Socialna zaščita, ki bi mu jo nudila država s socialnim zavarovanjem, bi vinarju prvič nudila z naše strani neko pomoč in ga na njo bolj navezala.

Bremena za soc. zavarovanje vinarjev bi namreč v glavnem padla na velike lastnike vinogradov, ki so po veliki večini inozemci, naši državljani-tujci in naši boljše situirani meščani, ki jim vinogradništvo ni glavna pridobitna panoga. Iz dosedaj objavljenih študij posestnih razmer v naših vinogradih (Dr. Zgeč »Halozec«, »Sodobnost« I. 1934. in 1935. ter J. Kerencič »Jeruzalemske gorice«, Maribor 1939.) izhaja, da imajo nedomačini v posameznih katastrskih občinah od 95 ha vinogradov v svoji lasti 65 ha, domačini in kmetje od drugod pa le 30 ha. Povprečna velikost domačinovega vinograda ne dosega 50 arov, dočim znaša povprečna velikost vinograda inozemca 3 ha, meščana 1 ha, naših tujcev pa 2 ha. Vse produktivne zemlje pa pride v Jeruzalemskih goricah povprečno na domačina 1 ha, na meščana 8 in pol ha, na inozemce in tujce pa celih 15 ha.

V Jeruzalemskih goricah imajo ino-

zemci, tujci in meščani od 1363 ha vinogradov 780 ha ali 52%. 52 vinogradnikov z vinogradi nad 4 ha poseduje 577 ha ali 42% vinogradov v teh goricah. 562 vinogradnikov domačinov pa poseduje le 331 ha ali 250 manj kakor gornjih 52 vinogradnikov.

Vinarji so po teh vinogradih porazdeljeni tako, da so pri domačinih, ki imajo 82% vseh gospodarstev z vinogradi v svojih rokah le 49% vinarjev, dočim imajo gornji inovitejši sloji, ki imajo le 17% gospodarstev z vinogradi 51% vinarjev v svojih rokah. Onih 4,5% gospodarstev z nad 4 ha vinograda ima 31,5% vseh vinarjev. Navedeno velja za Jeruzalemske gorice. Povprečno odpade na vinogradnika domačina kake 0,4 vinarje, na meščana 1,9 in na tujce ter inozemce 2,7 vinarji.

Te številke same že povedo, na koga odpade glavno breme za zavarovanje vinarjev. Pa tudi bremena za zavarovanje večine ostalih 49% vinarjev, ki so zaposleni pri kmetih, bi padla na gori navedene premožne sloje. Ti kmetjski vinarji namreč delajo več na gosposkih vinogradih, kakor na kmetjskih, ki na njih celo leto ni kaj delati spričo njihovega majhnega obsega. Kmet ima vinarja v svojem vinogradu le zaradi krajevne oddaljenosti goric od ostalega posestva, njegov vinar se pa v teku leta največ udinja kot dninar v gosposkih vinogradih. Tudi za te bi tedaj moral nositi bremena oni, pri katerih vinar deluje največji del leta, t. j. večji vinogradniki. V občinah, kjer ni gosposkih vinogradov, ampak izključno kmetjski — v teh občinah je večina med vinarji največja — pa bi breme za zavarovanje morala prevzeti država. Eno je namreč jasno, da slovenski kmečki posesti pod 15 ha ne smemo nalagati nobenih novih bremen, ker jih ne zmore.

To so glavna vprašanja okoli zavarovanja vinarjev. Razširjenje zavarovanja na nje je utemeljeno v že obstoječi zakonodaji, ker zakon o zavarovanju delavcev predvideva razširjenje zavarovanja na poljedelsko delavstvo že od 1. 1923.

Da bi se preprečila prevalitev bremen zavarovanja na vinarje z znižanjem mezd, bi se morale tudi za vinarje istočasno uzakoniti minimalne mezde, kar je tudi možno z že veljavno uredbo o minimalnih mezdah, ki predvideva razširjenje svoje veljave tudi na poljedelsko delavstvo, oz. pooblašča ministra, da to stori s posebno uredbo.

Prvi konkretni ukrep v tej akciji je, da se vnese v letošnji finančni zakon za

1. 1939.—1940. pooblastilo ministru za soc. politiko, da izda izvršno uredbo za razširjenje zavarovanja na vinarje.

Delavska zbornica in OUZD v Ljubljani imata zbrati material, potreben za vse te ukrepe in predložiti osnutek, v katerega podrobnosti se kot nestrokovnjaki ne spuščamo.

S socialnim zavarovanjem vinarjev bodo pozicije države in slovenstva ob meji trdnješe, kar je nad vse važno. Šlo bi tu tedaj tudi za vseskozi naravno-obrambni ukrep, koristen za vse.

Zavarovanje obrtnikov

Vse obrtniške zbornice, obrtniška društva in vse zainteresirane organizacije so dobile te dni osnutek zakona o zavarovanju obrtnikov. Ta načrt naj bi proučili in pridali še svoje mnenje, nakar bo na podlagi zbranega gradiva izdelana končna Uredba o zavarovanju obrtnikov, ki bo dobila zakonsko moč 1. aprila 1940. leta.

Po sedanjem načrtu je zavarovanje obvezno za vse osebe, ki se pečajo na področju Jugoslavije z obrtjo. Zavarovanje obsega slučaje nesreče, onemoglosti, starosti in smrti. Zavarovancu daje pravico do invalidske ali starostne, ko obnemo, ostari ali se ponesreči, v zavarovančevi rodbini pa dobijo vdova in otroci rento odn. odpravnino, dočim pripada revnim materam po zavarovančevi smrti prav tako rento. Za slučaj bolezni daje zavarovanje pravico do zdravljenja, do brezplačnih zdravil in pomožnih naprav (n. pr. proteze itd.), do bolniške nege, zdravljenja v sanatorijih in zdraviliščih, zobozdravniške pomoči ter do oskrbe pri porodu. Višino vplačil bo določil »Penzijski fond«, ki bo ustanovljen v te namene.

Obrtniške zbornice, obrtniška društva in ustanove imajo možnost, da do sredine tega leta do dobra proučijo načrt ter postavijo svoje predloge. Kakor je bilo že omenjeno, bo po tem načrt dokončno urejen, tako da bo uredba objavljena 1. januarja 1940. leta.

IZ VSEBINE

Izobraženec in ljudstvo.

Šipad.

Trgovina z živino.

Naša zunanja trgovina.

Izvor ameriške demokracije.

Kulturne potrebe obmejnega podeželja.

»Tu radio Maribor«.

7 dni domačih vesti

* Na realni gimnaziji v Ptujju bodo menda že z novim šolskim letom otvorili v prvem razredu paralelko iz klasičnih predmetov, kakor že obstoja na realni gimnaziji v Celju. Postopoma se bo vsako leto otvoril tak klasični razred več. Razlog za ta ukrep je iskati v dejstvu, da vedno več šolnikov zagovarja študij klasičnih predmetov na klasični gimnaziji.

* Obrtne šole za dekleta zaenkrat še ne bo. Izjavili so, da je število deklic, ki bi prihajale v pošte, premajhno za tak zavod.

* Skupščina je sprejela državni proračun za prihodnje finančno leto z malenkostnimi spremembami. Z zadevo se sedaj havi senat, ki bo proračun tudi v nekaj dneh sprejel.

* Notranje ministrstvo je razglasilo amnestijo za vse policijske prestopke do 5. febr. 1939.

* Gostiln v Mariboru in okolici res ne manjka. Na običnem zboru Združenja gostilničarjev za mariborsko okolico so ugotovili, da je v okolici Maribora 330 gostiln, restavracij in kavarn.

* Največje kovinsko podjetje Jugoslavije je delniška družba »Jugočelik«, ki je lani nastalo iz združitve rudnikov in železarn v Varešu, Brezi, Zenici in Ljubli in ki je državna last. Pred dobrim letom je začela delovati nova valjarna, ki izdelava tudi železniške tračnice. Sedaj je določenih novih 200 milijonov dinarjev za izpopolnitev naprav in za postavitev novih peči in obratov.

* Bat'a se namerava izseliti iz Češke in naseliti v Jugoslaviji, kjer že ima veliko tvornico v Borovem pri Vukovaru in zaposluje kakih 6000 delavcev. Pri Bos. Novem bo sedaj zgradil novo veliko tovarno. Vendar lastnik velepodjetja Jan Bat'a ne bo stalno stanoval v naši državi, temveč namerava svoja podjetja ustanoviti še v nekaterih drugih državah.

* Jesenice so te dni slavile desetletnico, odkar so bile iz trga povišane v mesto. Jesenice so najmlajše mesto v Sloveniji. Ogromen je razvoj tega industrijskega mesta v preteklih desetih letih. Mesto se je moderniziralo. Zgrajenih je bilo kakih 200 novih hiš s 500 stanovanji. Občini se je priključilo več sosednjih krajev. Obeležje dajejo vsej okolici naprave Kranjske industrijske družbe, ki je zadnja leta precej povečala svoj obrat in postavila nove plavže.

* V Splitu prične Prizad v kratkem dovažati večje količine pšenice, ki bo izvožena v Italijo (okrog 200 vagonov). V Splitu bo pšenica natovorjena na parnike.

* Zveza medicincev kraljevine Jugoslavije je na svojem rednem občnem zboru v Beogradu sprejela resolucijo, v kateri zahteva, naj se ukine dvojni doktorat in naj se vnese v splošno uredbo določilo, da bo tudi ljubljanska medicinska fakulteta imela 10 semestrov.

* Kondakovljev institut, ki se je pred nekaj meseci preselil iz Prage v Beograd, je zdaj pod pokroviteljstvom kneza Pavla. Institut se bavi z bizantologijo in arheologijo. Ustanovili so ga učenci velikega ruskega učenjaka N. P. Kondakova, ki je umrl l. 1925. Institut proučava zgodovino umetnosti in kulture nekdanjega bizantinskega carstva in vseh narodov, ki so živeli pod vplivom Bizantincev.

* Angleški admiral Vivian Osborne je bil te dni v raznih mestih Jugoslavije in je imel predavanja o oboroževanju Anglije in o njeni pripravljenosti na kopnem, na morju in v zraku. Dejal je, da imajo male države lahko zaupanje do Velike Britanije, ker angleški Imperij ne bo branil le sebe, ampak tudi neodvisnost malih narodov.

* Pri 29 hranilnicah Jugoslavije so znašale konec januarja t. l. vloge na knjižice 662,8 in na tekoči račun 476,3 milijonov dinarjev, skupaj torej 1139,1 milijonov dinarjev. Vloge so tekom enega meseca porasle za 20,5 milijonov dinarjev.

* Beg industrije iz Maribora. Vedno bolj opažamo, da se industrija seli iz Maribora. Sedaj se pripravlja na ta korak druga največja tekstilna tovarna Doctor in drug. V Beogradu se je ustanovila delniška družba, ki prevzame podjetje in prenese sedež tovarne v Beograd. Kasneje bodo menda tudi obrat polagoma izselili iz Maribora.

Srečko Srečkovič

Ali ste se nasmejali ko ste prečitali, da je bivši vodja Srečko Srečkovič (Milan Stojadinović), ker ni smel odpotovati v inozemstvo, odpuval v Da'mac'o brez motoriziranih oddelkov, brez napadateljskih čet in dopisnikov »Samouprave«, »Vremena« in zagrebških »Novosti«?

(»Nova Rilca«, 16. III. 1939.)

Odmevi zadnjih dogodkov

O tem, kako je svet sprejel zasedbo Češke, si je le težko mogoče ustvariti pravo sodbo, kajti časopisna in radio poročila iz Nemčije in Italije so se bistveno razlikovala od poročil iz ostalih delov sveta. Tako je n. pr. nemški radio prve dni po zasedbi poročal o ugodnih odmevih

V Veliki Britaniji

dočim je londonski radio poročal o odporu in ogorčenju prav tistih listov, ki jih je preje nemški radio citiral. Podobne zmede so nastale pri poročanju o zadržanju Romunije in o uspehih romunsko-nemški trgovskih pogajanj. Zdi se, da so taki nesporazumi nujni v vseh zgozovinskih dneh, saj so nam še v spominu iz septembreske krize. Po prvem še dokaj mirnem Chamberlainovem govoru v parlamentu je sledil senzacionalno oster govor Chamberlaina pred svojim konservativnim klubom v Birminghamu. Govoril je v glavnem o monakovskem sporazumu in o svojih razgovorih s Hitlerjem. Ta mu je zagotavljal, da je sudetsko ozemlje zadnja nemška teritorialna zahteva v Evropi. Dejal mu je celo, da lahko jamči, da noče Čehov v nemški državi. V monakovskem sporazumu pa je celo napisano in podpisano določilo, da bo končne meje Češko-Slovaške izvedla posebna mednarodna komisija. Na podlagi teh zatrtil je pač mogel sklepati, da je češko vprašanje dokončno urejeno. Nemogoče je spraviti v sklad ta zagotovila z zadnjimi dogodki. Culi smo zagotovo, ne želimo Čehov v svojih mejah, sedaj pa bomo morda slišali o številnih aretacijah Čehov. (

Na koncu svojega govora je poudaril Chamberlain, da ves angleški narod bolj ko miru ceni svobodo, ki jo bo branil. Izjavil je nadalje, da Velika Britanija ni dezinteresirana na južnovzhodni Evropi. Če mora on, ki je bil vedno znan po svoji miroljubnosti, podati takšno izjavo, potem to že zadostno dokazuje, kako zelo je omajano zaupanje po svetu. (Navajamo po »Trg. listu«). Podobno le še neprimerno ostrejšo izjavo je dal pred lordsko zbornico zunanji minister lord Halifax.

Nastal je načrt, da se sestanejo Velika Britanija, Francija, Združene države Amerike in Sovjetska Rusija ter morda tudi države balkanskega sporazuma in Poljska na konferenci, ki bi naj določila varnostne mere proti ponovitvi takega postopanja, kakršno je bilo nemško napram CSR. Za izjavo bivšega mornariškega ministra Duffa-Coopra je morala zahtevati Nemčija zadoščenje, ki ga pa ni dobila.

V Franciji

je parlament sklenil obširna polnomočja vladi, ki omogočajo naglo oborožitev in sploh vse potrebno za primer spopada. Časopisje si je v presojanju dogodkov prav tako edino kakor angleško in zdi se, da se je javno mnenje od lanskega septembra močno zaostriło proti Nemčiji in njenim metodam v politiki.

V Ameriki

je govoril v Rooseveltovemu imenu državni podtajnik Wells, ki je podčrtaval, da je bila Amerika vedno proti popuščanju napram zahtevam totalitarnih držav. Pozival je k skrajnemu odporu in k skupnosti vseh tistih, ki obsojajo nasilnost v politiki. Ameriška vlada je zvišala carine vsemu nemškemu blagu za 25%, kar pomenja brez dvoma hud udarec za nemške izvoznike.

Najostrejši je bil odgovor

Sovetske Rusije

ki ga je izročil komisar za zunanje zadeve Litvinov nemškemu poslaniku v Moskvi. Pobijal je etična in pravna opravičila, ki jih navajala nemški tisk ter Hitlerjev proglas na Čehe.

Na Poljskem

je imel predsednik republike Moscicki govor v radiju, v katerem je poudaril, da bo Poljska z vsemi svojimi silami, če bo treba tudi z orožjem, branila svoje meje in da se ne bo podala nikoli pod protektorat katere druge države. Sicer pa so poljski listi pozdravili skupno mejo z Madžarsko kot veliko pridobitev. Poljska opozicija je, prav tako kakor tudi bolgar-

ska, pozvala vlado, da poišče stike z vsemi državami, ki imajo enake koristi in ki se nameravajo staviti vsaki novi ekspanziji v bran.

Egipt in Dom'n'oni,

posebno Nova Zelandija in Kanada so na predlog opozicionalnih poslancev (s tem so hoteli poudariti enodušnost prebivalstva), poslali britanski vladi izjave o zvestobi do Velike Britanije tudi, če bi prišlo do kakih spopadov ali celo vojne.

Inozemski Čehi in Slovaki

so vzeli konec svoje samostojnosti z bridkostjo na znanje. Bivši predsednik dr. Beneš je poslal Chamberlainu, Daladiéru, Rooseveltu, Litvinovu in tajništvo Zveze narodov brzoiavko, v kateri protestira proti kršitvam monakovskega miru in poziva demokratske vlade, da tega stanja ne priznajo. Češko-slovaški poslani in konzuli v Združenih državah, v Angliji, Franciji, Rusiji, Kanadi in Čileju svojih prostorov niso izročili nemškemu poslanikom in so proglasili, da se je z zasedbo Češke kršila ustava, česar ne morejo priznati. Dr. Beneš je sestavil v Ameriki vlado, ki ji predseduje češko-slovaški konzul v San Franciscu. To vlado so demokratske velesile priznale.

Nemci

so v teh dneh morali demantirati veliko neresničnih vestí, ki so se pričele širiti. Zanikali so, da bi bili v Pragi dobili veliko zlata (po sodbi nekaterih listov 3 in pol milijarde Kč), Sicer pa, pristavlja nemško poročilo, bi bilo češko zlato v Berlinu prav tako dobro shranjeno kakor v Pragi. Prav tako se z nemške strani zanikuje vest, da bi bilo število samomorilcev v Pragi naraslo. (Spominjamo se še, da so tudi v času, ko je Nemčija zasedla Avstrijo, skušali nekateri zastrunjavati ozračje s podobnimi vestmi), tudi poročila o množestvenih aretacijah v Pragi in o koncentracijskih taboriščih so po nemških demantiranih vsa iz trte izvita. Sploh so popolnoma resnična in zanesljiva samo poročila, ki jih prinaša DNB po radiju in v časopisih. jad.

Romunski zunanji minister Gafencu

Nemčija dobila Klajpedo-Memel

Po pogodbi med Nemčijo in Litvo je morala slednja prostovoljno odstopiti Klajpedo (nem. Memel). Ozemlje meri 2848 kvadratnih kilometrov in šteje okrog 150.000 prebivalcev (od tega dve tretjini Nemcev). Glavno mesto deželice Memel (38.000 prebivalcev) je pomembna luka. Litavcem je ostal le ozek pas ob morju, kjer si bodo zgradili novo luko.

V Nemčiji je vzbudila nova pridobitev veliko navdušenje; sam Hitler se je pripeljal v osvojeno pokrajino na križarki »Deutschland«.

Časopisje demokratskih velesil sodi, da se je nad litavsko vlado izvajal hud pritisk, kar pa Nemci odločno zanikajo.

V Litvi je morala vlada proglasiti obredno stanje, pač ne radi prevelikega navdušenja med prebivalstvom.

□ Islandska vlada je odbila ponudbo nemške Lufthanse za stalen letalski promet in izgradnjo letališč.

□ V Bukarešti je vendarle prišlo do romunsko-nemške gospodarske pogodbe, ki pa je bistveno različna od prvotnega načrta.

□ Med Slovaško in Nemčijo je bila sklenjena pogodba, ki določa pravno stran medsebojnih odnosov. Pogodba, ki ima 25letno veljavo je podobna Hitlerjevemu proglasu v Pragi, samo da dovoljuje samostojna zunanja zastopstva, ki pa morajo ukrepati v smislu nemške zunanje politike.

□ Med slovaškimi in madžarskimi četami je prišlo do spopadov, v katerih so sodelovala slovaška leta'a.

□ V Italiji je kralj Viktor Emanuel otvoril novo korporacijsko zbornico z dolgim govorom, v katerem je orisal mednarodni položaj in naznačil italijansko zunanjo politiko. Govoril je o italijanskih odnosih do osi in do prijateljev: Španije, Albanije in Jugoslavije, s katero vežejo Italijo prisrčne vezi.

□ Ameriško finančno ministrstvo je izdalo odredbo, da se odslej pobirajo na češko blago iste carine kakor za nemško blago.

□ Za novo upravno sredšče Podkarpatske Ukrajine, ki so jo zasedli Madžari, je določeno Mukačevo.

□ Veliko pozornost je vzbudilo, da se med državami, ki so čestitali Nemčiji (Madžarska in Japonska) ni tudi Italije.

□ Madžarska produkci'a nafte se je tekom zadnjega leta počel dvoriti. Že leta 1937 je bila produkcija petroleja pri vasi Lispe onstran Drave pri Veliki Kanži znatna, sedaj pa so številno vrelcev povečali, tako da je produkcija dosegla že četrtno one množine, ki jo dežela potrebuje. V dveh letih, tako računajo, Madžarski ne bo več treba uvažati nafte. In Jugoslavija, ki ima še bogatejša petrolejska polja?

»Vsí Američani so vseljenci«

V okviru predavanj pod gornjim naslovom je ameriški prosvetni minister Studebaker govoril med drugim tudi o deležu Židov pri ustvaritvi Amerike ter je rekel: »Od časa Louisa Torresa, židovskega čana Kolumbove ekspedicije, ki je ko prvi Evropejec stopil na tla Novega sveta, so Židje neprenehoma sodelovali v vseh položajih pri izgraditvi Amerike in n'enege življenja. Oni imajo na vseh področjih javnega življenja Zedinjenih držav velike zasluge.«

7 dni po svetu

□ V Beogradu v muzeju kneza Pavla je otvoren razstava francoske umetnosti pod naslovom »Sto let francoskega slikarstva« od Davida do Cezannea. Otvoritvi razstave sta prisostvovala knez Pavle, knežinja Olga in mnogo drugih odličnikov.

□ Predsednik francoske republike Albert Lebrun je s svojo soprogo ter v spremstvu ministra za zunanje zadeve monnetá ter več visokih uradnikov zunanjega ministrstva odpotoval dne 21. t. m. v Anglijo. V Dovru ga je sprejel in pozdravil v imenu kralja in kraljice kraljev brat vojvoda Gloucesterski. V Londonu ga je pozdravil angleški kralj s kraljico ter ostalimi člani kraljevskega doma. Med ugledni osebnostmi, ki so bile tedaj na kolidvoru, da pozdravijo visoke goste, so bili tudi predsednik vlade Chamberlain, zunanji minister Halifax, londonski župan itd. Francoskemu obisku dajejo v Angliji radi sedanjega položaja v Evropi prav poseben pomen.

□ Protoktor Češke in Moravske v Neurathu bo stanoval v praškem dvoru — Hradčanih. Oddelke v prvem delu dvorca bodo izpraznili in bodo v njih pisarne protektorata. Uradni prostori predsednika dr. Hache bodo v istem dvorcu.

□ Slovaška bo sicer ostala pod nemškimi protektoratom, a bo ostala samostojna država, vendar poročajo angleški listi, da je vlada v Bratislavi brez moči in da so nemške čete prekoračile slovaško mejo. V Budimpešti pa se navdušujejo za obnovev kraljestva sv. Štefana.

□ »Slovenec« poroča, da se je vršil v Moskvi kongres komunistične stranke. Govorili so Molotov (o sološnem razvoju Rusije), Vorošilov (o moči sovjetske vojske), Voznosenski (o sovjetskem gospodarstvu), Bašan (»sovjetska Ukrajina je neločljivo združena s SSSR«), Tevosian (o sovjetski vojni mornarici) in Kaganovič (o zračni armadi).

□ 1000 letal s svojimi piloti je, kakor poroča »Daily Express«, pobegnilo iz Češke, najbrže v Sovjetsko Rusijo, Poljsko in Romunijo. (»Slovenec« 22. t. m.)

□ Angleški minister Hudson je prispel v Moskvo na dogovor s komisarjem za zunanje zadeve Litvinom, da se domenita glede skupnega nastopa velesil.

IZ ČASOPISOV

Ali je to na mestu?

Sobotna številka »Jutra« z dne 18. tm. je prinesla na četiri strani velik oglas »Enita« — najbrže potne pisarne — iz Beograda, kjer priporoča izlete na Jadran in sicer v italijanski del Jadrana. Med drugim citamo tudi, da se vrše izleti v čudežne Grotte di Postumia, 50 km od Trieste.

Popolnoma jasno je, da je tudi »Jutra« kakor vsi ostali dnevniki, časopis, ki objavlja inserate, saj od tega dela časopisa zavisi obstoj skoro vsakega dnevnika. Denar je denar... Vendar ugotovljamo na tem mestu, da se mi zdi, da bi bil odgovorni činitelj »Jutra« moral v tem slučaju z dovoljenjem naročnika te reklame v toliko izpremeniti besedilo, da ne bi tako neprijetno dirnilo vsekega Slovenca, ki ga je čital. Nočem načeti tukaj načelne debate o imenovanju krajevnih imen, čeprav niso več v naši državi, mislim pa, da je na vsak način zgrešeno ravno v tem slučaju, da je ostalo pri »Grotte di Postumia 50 km od Trieste«. Predvsem se tudi vidi, da je bil ta oglas sestavljen za oni del prebivalstva naše države, ki po bližje teh krajev ne pozna, a ga menda ni Slovenca, ki ne bi vedel, kje se nahaja Trst a razen tega je naravnost ironična navajati v orientacijo bralcev, da se nahaja Postojnska jama 50 km od Trsta. Slično bi se glasilo: Hoče, 128 km od Ljubljane, ko bi rekli pravilno: 7 km od Maribora.

Če se danes tolikokrat piše po nemških časopisih o Laibach in Cilli in kaj jaz vem še kaj, bi menda na vsak način bolj upravičeno pisali mi mirne duše o Postojnski jami in o Trstu. Eko.

O zaupanju v britansko vlado

Sir Stafford Cripps je rekel neke v rudarskem revirju Južnega Walesa: »Z lahkoto bi zase zbrali veliko število močnih držav, če bi le imeli vlado, ki bi ji te države zaupale. Nečelo pa zaupati sedanji vladi in jaz jim tega ne morem očitati, ker ji sam ne zaupam. Vsak trenutek smo v nevarnosti, da dobimo udarec, ki bi radi eksplozivno nasilnost vojevanja dovedel do razpada naše celotne socialne in gospodarske strukture.«

(»Daily Telegraph«, 18. marca 1938.)

Znanost in mir

»Vi, delegati tujih narodov, ki ste prišli od tako daleč, in s tem izkazali simpatije Franciji, mi prinašate najglobljo radost, ki jo more občutiti človek, ki neizmerno veruje, da bosta znanost in mir premagala nevednost in vojno in da se bodo ljudstva sporazumela ne da bi uničevala, temveč da bi zidala.«

(Louis Pasteur ob svojem jubileju 1. 1892.)

Poročanje o koncu

Češko-Slovaške

Mozaična država, ki se je imenovala Češko-Slovaška in je bila neslavna tvorba Versailles, je prenehala. Napetost med Čehi in Slovaki se je tako zaostrila, da je bila mirna rešitev nemogoča in si predsednik države ni znal drugače pomagati, ko da je pozval rahn na pomoč. V sredo 15. marca so zasedle nemške čete Češko-Slovaško. Führer je v proglasu zagotovil Čehom možnost svobodnega kulturnega razvoja.

(»Deutsche Nachrichten«, Zagreb, JUGOSLAVIJA, 18. III. 1939.)

RAZNE VESTI

Na Češkem podvzamejo vsak dan nove ukrepe proti Židom. Nemške oblasti se izogibajo, da bi same kaj podvzele, zato delajo to potom čeških združenj.

Od zasedbe Češke bo imela Japonska samo koristi. Cankajšek namreč ne bo mogel prejemati iz Evrope vojaške potrebnosti v taki količini kot prej. Največ teh potrebščin je prejemal ravno iz Češke.

Vodstvo Hlinkove garde na Slovenskem je sklenilo, rekviritati vse avtomobile, ki pripadajo Židom, zlasti v primeru, da jim niso neobhodno potrebni za njihovo eksistenco.

»Daily Telegraph« je poročal, da so londonski uradni krogi prejeli zanesljive vesti, da je Nemčija poslala Romuniji gospodarski predlog, naj ustavi vsako nasprodatno izgraditev samostojne industrije, nekatere industrijske proizvode pa naj preneha izdelovati. Nemčija predlaga, naj Romunija proda ves odvišen petrolej in žito. Romunska vlada je nemški predlog odklonila.

Ameriška vlada je odpoklicala svoje poslanike v Berlinu, Tokiu in Rimu za gotov čas v Washington, kjer bodo vršili funkcijo vladnih svetovalcev. Med tem časom bodo vršili funkcije poslaničkov v omenjenih mestih odpravniški poslov.

Daladier je predložil dne 20. t. m. Lebrunu v podpis uredbe, ki se nanašajo na pospeševanje proizvodnje sredstev za narodno obrambo. Med temi je uredba, s katero se daje vladi pravica, poklicati pod zastavo vojaške osebe na razpoložanju, uredba, s katero se zviša vojaški kader glede častnikov in podčastnikov, uredba, s katero se daje prednost narodu, ki so v interesu narodne obrambe, uredba o zvišanju inženirskega osebja v tovarnah vojnega materiala itd.

Izobraženec in ljudstvo

Nedavno je berlinski »Angriff« objavil celo serijo člankov proti intelektualcem in »intelektualizmu«. Očital jim je nedoslednost, strahopetnost in celo saboterstvo, ki baje resno ogroža pravilen razvoj narodno-socialistične politike. Ti članki so vzbudili precej pozornosti v zapadnoevropskem tisku, predvsem v krogu izobražencev samih. Začeli so razpravljati o odnosu narodnega socializma do izobražencev, pri tem pa so vnovič ugotovili, da obstoja tudi pri njih — v zapadnoevropskih demokracijah — problem izobraženec, pri čemer pa so bila mnenja glede vloge izobraženec v družbi precej različna. Tudi Slovenci nismo ostali brez tega problema — ponovno je naš tisk ugotovil, da izobraženci pri nas ne vršijo do celote svoje naloge napram našemu ljudstvu in slovenstvu sploh.

Navadno je kritika naperjena le proti vrhnemu vodilnemu sloju izobraženec, proti vodilnim umetnikom, pisateljem, znanstvenikom itd.; pogosto pa pozabljam, da obstoja še vprašanje širokih slojev izobraženec, vprašanje onih številnih, širši javnosti neznanih duševnih delavcev, na katere naletimo povsod, v tovarni, v šoli, na vasi, v pisarni, v bolnišnicah itd. Zadnja leta so prinesla za te toliko globokih sprememb, da so nekateri

izmed njih začeli sami razmišljati in ugibati o novih poteh, po katerih bo treba hoditi. Pa pridejo tudi slučajji — in videti je, da postaju celo pogostejši — ko se izobraženec sam ne znajde več, ko se odpira pred njegovimi očmi »brezno, brez vse rešne poti«. To hudo duševno stisko, ta občutek ledene osamelosti je na pretresljiv način orisal Karel Čapek v svojem predsmrtnem eseju, ko pravi: »... vsi smo bolj in bolj osamljeni. Najraje sploh ne bi šel iz stanovanja. Najbolje bi bilo, da zakleneš hišna vrata, da zapreš okna in kaj me brigajo vsi skupaj! Mene ne briga nihče nič več!«

Vendar ne more biti rešitve v »zaklepanju duri in oken«. Sicer je res, da se izobraženec često prav rad zapira vase, da se vdaja blestečim ali praznim iluzijam, da se izgublja v labirintu notranjih doživetij, da pa pri tem izgubi vso zvezo z zunanjim svetom. Toda ta pot vodi vendarle v — praznoto, v mrtvilo, in to bi bila v nekom oziru še najboljša rešitev, kajti lahko se konča ta pot tudi s tem, da postane tak od ljudstva odtegan izobraženec igračka v rokah protiljudskih elementov.

Za izobraženca je rešilna le ena pot in to je pot do ljudstva in z njim. S tem ostane izobraženec zvest svoji družbeni funkciji duševnega delavca, stvaritelja in

čuvarja naših kulturnih in narodnih vrednot. Zapiranje vase pa pomeni odpoved tej nadvse važni in nenadomestljivi družbeni funkciji.

Pot do ljudstva in z njim pa ne more pomeniti le neko akademsko, življenju tujo formulacijo, ki bi jo lahko mirno sprejeli, potem pa z isto brezbriznostjo živeli dalje, kakor do sedaj. Nasprotno! Ona mora prekvasiti vse vsakdanje življenje intelektualca, ona mu mora dati vero v stvariteljsko moč ljudstva in ga dovesti v pozitivni odnos do njega. Čas navdušenih deklamacij in visokodonečih besed je za Evropo minil. Mi Slovenci pa ga itak nismo bili deležni. Prišel pa je čas malega podrobnega dela, ki ga lahko z uspehom vrši vsak izobraženec, kjerkoli bi se nahajal. Pozitivni odnos do ljudstva, razumevanje njegovih teženj, to je ono, kar izobraženec danes najbolj manjka. Povsod tam, kjer izobraženec živi in dela, v šoli, na vasi, v delavnici in tovarni, v zadrugi ali pa v kulturnem društvu, v vsakdanjem delu in življenju, bo lahko našel tisoč prilik, prinašati stvarne koristi svojemu ljudstvu. Le tako podrobno delo lahko odpira izobraženec očim pred velikimi vprašanji našega naroda, do katerih rešitve bo treba enkrat, prej ali slej, pristopiti. o. k.

Nekdaj in zdaj

Ena najmočnejših, najbolj odločnih držav sedanosti, U. S. A., je bila še pred pichlimi stosedemdesetimi leti angleška provinca, ki je imela po Pittovu izjavi samo tri milijone prebivalcev in ni niti približno segala do srede ameriškega kontinenta.

Leta 1774. se je uprla Anglija in ta ameriška osvobodilna vojna je še danes zanimiva. To ni bila vojna naroda z narodom, temveč le malo prikrita državljanska vojna, pri kateri je šlo predvsem za to, kdo in kako bo vladal in imel pravico razpisovati davke. Ves čas je bila ta vojna v velikem delu Anglije nepopularna, ves čas so imeli Amerikanci v stari domovini zagovornike in ko so končno vojno zmagovito končali, je bil predvsem premagan kralj Jurij III. in njegov poskus prenovljenega absolutizma v Angliji. Boj Amerikancev je bil boj za demokracijo, natančneje rečeno: za angleško obliko demokracije, takšno, kakršna se je razvila v stoletjih v stari domovini in je puščala razmaha meščanstvu. Amerikanska revolucija je bila meščanska revolucija in predhodnica francoske. »Vojno so vodili v glavnem majhni farmarji, štacunarji in obrtniki, njene dobrote pa so prišle prav trgovcem in posestnikom plantaž, katerih tipični reprezentant je bil Washington« (Morton: »Ljudska zgodovina Anglije«).

Ti trgovci in farmarji so natanko vedeli, zakaj se borijo in so se borili z velikim elanom, takšnim, kakršnega so pokazali tudi še meščani precej časa pozneje. Če se danes Amerika zavzema za ideale enakih pravic med ljudmi, dela v smislu svojih prednikov, ki so izjavili, da mislijo, da »je stvarnik ustvaril vse ljudi enake in jim dal neke neizpremenljive pravice, pravico do življenja, svobode in teženje za srečo«. V praksi so pozneje seveda te pravice v veliki meri odrekli črnem, vendar nikdar pravno pravilno in vedno protustavno. Zelo pa bi mogli dvomiti o tem, ali so omenjeni principi kdajkoli krepko prešli v zavest evropskega meščana, če ne mogoče francoskega in angleškega — ki jih je izpovedoval vsaj za svoj lastni narod, ne da bi pri tem nujno mislil na Kitajce, Malajce, Indijce in Črnce v svojih kolonijah. Za današnjega meščana je značilno, da je vedno od nekoga nekako odvisen. Lepa neodvisnost nekdanjih obrtnikov, trgovcev in inteligentnih poklicov različne vrste se je danes po nujnosti razmer nehala. Vendar se današnji mali meščan krčevito oklepa svoje dvomiljive ekonomske pozicije, čeprav je ta pozicija že tako nesigurna, da — ogroža že vse njegovo mišljenje, ki je obenem mišljenje vseh naših kulturnih tradicij. Žalostna je resnica, da se — kakor je pokazal primer Francije — današnji meščan noče več boriti, a ne zato, ker bi bil prepričan človekoljub, temveč zato, ker sploh nikamor ne vidi izhoda in bo rajši sprejel vse compromise, kakor da bi enkrat riskiral v imenu duha, ki ga nima več. Za skrbnega opazovalca kažejo dinamične zmage zadnjih časov le silen razkorak vsega vajenege reda. V precejšnjem delu Evrope triumfirajo misli o vzvišenosti in neodgovornosti posameznih »posebno oblagodarjenih« ljudi, ki odločajo namesto narodov, v praksi namesto meščanov, ki se jim ne postavijo v bran. In pri vsem tem se zdi, da je bilo gledanje nekdanjih meščanov o enakosti ljudi popol-

Maribor dobi radijsko postajo

Narodna skupščina je sprejela naknadne kredite, ki jih je predložila vlada in ki prinašajo spremembe v marsikaterem pogledu. Predvsem je za nas Mariborčane, pa tudi za vsó severno Slovenijo važno, da vendar enkrat dobimo našo radijsko oddajno postajo, če ne pride kaj vmes, kakor je pri nas že skoraj postalo navada.

Jugoslavija ima doslej le štiri radijske oddajnike, in to v Beogradu, ki je srednje močan, potem v Zagrebu, ki nima energije niti enega celega kilovata, v Ljubljani s 5 kilovati in končno v Beogradu postajo za kratke valove z 1 kilovatom. Za državo več kot 15 milijonov prebivalcev je to število radijskih postaj premalo, najslabše pa je, da so vse prešibke. Bolgarija je komaj tretjino tako velika kot Jugoslavija, pa ima v Sofiji postajo s 100 kilovati oddajne energije, torej tako močno kot Dunaj, Budimpešta, Praga, glavne nemške postaje itd. Sicer se bavijo v Beogradu z načrtom, da si tui tam omislijo kot glavni jugoslovenski oddajnik enako močno postajo, sicer pa je poteklo komaj nekaj let, da so povečali tamošnjo postajo od 2½ na 20 kilovatom in jo opremili z moderno aparaturo. V Skoplje pride na stroje in druge priprave že zdavnaj v vsak način srednjevelika postaja.

skladiščih spravljene, ker ni denarja za montažo in menda tudi še ni potrebnega zemljišča za postajo. Oddajnike dobija tudi Sarajevo in Split, seveda le šibke, kakršen bo mariborski.

Za Maribor je radio celo važen, ker smo na meji in moramo paralizirati inozemsko propagando. Pri nas se pa ljubljanski radio sliši le z dobrimi aparati, naši ljudje pa imajo večinoma šibke in zastarele prejemnike, ki so za ljubljansko emisijo gluhi. Zato postavo v Mariboru tako postajo z visoko anteno — pravijo, da dobimo ljubljansko, ker pride tja močnejša in nova — navadno pa ne bo oddajala lastnega programa, temveč le ljubljanski spored. Postaja bo torej relejska in bo emisijo le posredovala. Včasih, kadar se bodo prenašali lokalni dogodki, pa se bo tudi samostojno oglasila. Zato je verjetno, da naša postaja ne bo imela svojega lastnega vala, ampak ljubljanski.

Glavna stvar je, da vlada svojo obvezo, ki jo je sprejela z amandmani, tudi izpolni. Seveda bodo morali krajevni činitelji graditev radijske postaje primerno podpreti, ker brez tega pri nas žal redko kdaj kaj gre. Občina je že pred nekaj leti stavila primerno zemljišče na razpolo-

—nc.

Kulturne potrebe našega podeželja

Življenje stavlja danes vsakemu narodu na pot najrazličnejše pogoje, ki jim mora ta nujno zadostiti. Če mu je drag življenjski obstanek. In eden poslednjih takih pogojev gotovo ni zadostna, to se pravi, v primeri z drugimi narodi nič ali pa ne mnogo zaostajajoča kulturna raven. Gre pa tu predvsem za povprečno narodovo kulturno raven; kulturna stopnja najširših narodovih plasti nikakor ne sme biti prezrta. — Slovenski kulturni »centri«, slovensko izobraženstvo se do pred nedavnim ni mnogo zanimalo za najširše ljudske plasti. Vsled tega je bilo obmejno podželje slej ko prej odmaknjeno nekam daleč.

Danes pa je to podeželje vstalo pred očmi vseh količjak zavednih Slovencev, in sicer v — vsej svoji zaostalosti. V grozničavosti mednarodnih trenj in napestosti se zdi, da so se šele dovolj izrazito pokazale, razen materialnih, predvsem kulturne potrebe.

Ljudje, ki neprestano živijo v borbi za vsakdanji kruh, ki poznajo samo delo in zopet delo, gotovo potrebujejo duševne hrane in razvedrila. Postavimo, da bi bilo tako razvedrilo kaka prireditvev s slovensko narodno pesmijo, ki bi naj obenem bodrila in vzbujala ljubezen do materine besede.

Koliko pevskih koncertov je že bilo na našem obmejnem podeželju?

Pa ljudske igre! Razen redkih igrice, ki jih tu in tam priredi šolska deca ali kaka skupina kmečkih fantov in deklet — kar je treba vsekakor pozdraviti — vlada glede tega na obmejnem podeželju stalna »suša«.

Koliko kvalitetnih iger pa je že bilo tu? Koliko gostovanj? Obmejna mesta, še bolj pa vasi nedvomno potrebujejo za svojo doraščajočo mladež, za odrasle čim več čtiva. Zimski meseci, ko počiva delo in ko je človek tod skoro izključno navezan na dom, so kaj primerni za posejanje s knjigo v roki.

Koliko knjižnih akcij pa je že bilo za naše obmejno podeželje? Koliko knjig se je razdelilo med obmejne šolarje, in koliko — kakšnih?! — knjižnic je bilo ustanovljenih?

Predavani, ki bi se nanašala na našo življenjsko bit in ki bi služila za okrepitev narodne zavednosti, sploh ni bilo. Pa tudi čisto strokovnih, poučnih predavanj in tečajev primanjkuje. Tujec in njegova propaganda imata tako lahko delo, posebno vzdolž vzhodnega dela severne meje.

Dozdaj se prav tako še ni omogočilo ne s strani oblastev ne s strani javnosti siromašnim otrokom iz obmejnih vasi, da bi dovršili, recimo, samo štiri gimnazije ali pa meščansko šolo z namenom, da se vrnejo na dom, trdni — če v drugem ne — vsaj v ljubezni do svojega naroda.

Če prištejemo k temu še dejstvo, da v teh predelih povečini in vsaj malo razgibanega društvenega življenja, nam postane kulturna podoba teh krajev še jasnejša.

Slovensko izobraženstvo, ki računa — in to naj bo izven dvoma — v bližnji bodočnosti z ugodnejšim kulturnim povprečkom svojega naroda, mora na kak način tem potrebam zadostiti, kajti od njih (iz polnenja odnosno nelpolnenja) je odvisna večja ali manjša narodova odpornost, fš.

noma pravilno, le da se je danes zelo, zelo bati, da bo te in take misli — vkljub Ameriki — vzela kakšna druga plast v zaščito, ljudska plast, ki ne bo več me-

Kulturna obzornica

† Prelat dr. Franc Kovačič

V nedeljo dne 19. t. m. je umrl v Mariboru zaslužni slovenski zgodovinar, modroslovec, duhovnik in rodoljub, prelat dr. Franc Kovačič. — Rojen je bil 25. marca 1867 v Verzeju kot kmetski sin. Gimnazijo je obiskoval v Varaždinu in Zagrebu. Že takrat se je navduševal za jugoslovanske ideje. Nato je poslušal bogoslovne nauke v Zagrebu in pozneje v Mariboru. Svoje študije je nadaljeval v Rimu, kjer je bil 1897 promoviran za doktorja modroslovja. Z bogatim znanjem se je vrnil v domovino in bil mnogo let profesor na tukajšnjem bogoslovnem seminarju. Obenem se je udeleževal kot znanstvenik, pisatelj in organizator. 1903 je ustanovil »Zgodovinsko društvo«, ki je začelo naslednje leto izdajati svoje glasilo »Casopis za zgodovino in narodopisje«. Tu in v mnogih drugih listih je priobčil celo vrsto razprav in člankov iz naše preteklosti. Več del je izšlo tudi samostojno, kakor »Trg Središče«, »Sv. Križ pri Rogaski Slatini« i. dr., predvsem pa njegova temeljita »Zgodovina lavantinske

škofije« (1929). Prav tako uspešno in vneto se je udeleževal kot bogoslovec in modroslovec. Tudi iz teh področij je napisal deloma v strokovnih listih, deloma v samostojnih knjigah mnogo pomembnih del. Zlasti se je vnel za življenje in delo škofa A. M. Slomška, napisal v dveh zvezkih njegov življenjepis in priobčil njegovo korespondenco. Nevenljive zasluge za našo domovino, posebno za Maribor, si je pridobil s tem, da je ustanovil študijsko knjižnico in Banovinski arhiv. Neumorno je deloval tudi v našem muzeju. 1919 je bil pozvan kot strokovnjak na mirovno konferenco v Pariz, kjer je pripomogel mnogo, da je pripadla severna Slovenija s Prekmurjem kraljevini Jugoslaviji. Udeleževal se je še pri mnogih drugih narodnih in prosvetnih organizacijah, zlasti pri »Ljudski univerzi«. Tako si je postavil veliki, plemeniti in požrtvovalni mož s svojim vsestranskim, plodnosnim delom spomenik trajnejši od bronu.

Pygmalion

Shawova komedija »Pygmalion« je ena izmed tistih umetnin, ki postajajo v današnjem času zopet posebno aktualne. Kako blizu nam je postal nauk te zgodbe — avtor sam je izjavil, da je ta komedija poučna — da ni nepremostljivih prepadov med »višjimi« in »nižjimi«. Ni ga sloja (danes bi pristavili: rase) tako nizkega, da bi se te razlike morale vedno videti. Kajti vse te razlike so le umetne. Celotno v Londonu, kjer govori proletariat tako različen jezik kakor gospoda, celo tam se lahko posameznik pričue jezika gospode. In Shaw nam jasno pokaže, da je razlika bolj v tem kako govorijo kakor v tem kaj govorijo. Kajti vsa ta imenitna visokoupoštevana gospoda se pogovarja o še bolj ničevih stvareh kakor proletariat na ulici.

Uprizoritev »Pygmaliona« zahteva dobro poznanje dialektov in je tudi v angleščini trd oreh za igralko, ki predstavlja revno cvetličarko Elizo. Dvakrat težka je ta vloga za igralko Slovenko, saj pri nas vprašanje dialektov na odru še vedno ni rešeno in so se poizkusili v tej smeri še vsi, razen pri Korzetovi

igralski družini, ponesrečili. Posebno težko pa je, če si človek izbere dialekt mariborske okolice, ki prav za prav še sploh nima svojega dialekt, kajti v dvajsetih letih Jugoslavije se je tu naselilo več drugih Slovencev, kakor je bilo »avtohtonih«. In tako je postal dialekt pri nas prava mešanica vseh ostalih slovenskih dialektov. Zelo veren odraz te mešanice je bil izgovor gđc. Rasbergerjeve, ki ji torej iz tega »dialektološkega« stališča ni mnogo očita. Drugo je njena igra. Gđc. Rasbergerjeva se je bila odločila za čisto naturalistično, niti malo stilizirano igro, ki je pri nas nismo vajeni in ki je bila naši publiki tuja. Kritikovali so razna pretiravanja, posebno, ker je gđc. Rasbergerjeva tudi svojo masko naturalistično poudarila. Iz igralskega stališča je bila ta njena igra, čeprav z njo ni žela takega uspeha pri publiki, vsekakor zelo zanimiva.

Skrbinskova režija je močno poudarila nasprotja, ki jih vsebuje komedija, pri čemer mu je posebno pomagala gđc. Kraljeva s svojo umerjeno in gladko igro. Vsa predstava je zopet en dokaz, da se umetniška raven naše drame zopet dviga.

Gospodarstvo

Za plugom

Novo življenje v našo deželo!

Narava, njive, travniki, gozdovi, se v sedanjem času živahno pripravljajo za novo rast — za novo življenje v tem 1939. letu. Tako se pripravlja naša zemlja, iz leta v leto, da ohranja vsemu bitju sveta, obstoj nadaljnega življenja. Kaj bi bilo s človeštvom, da bi zemlja le eno leto ne obnovila svoje življenje, si lahko predstavljamo. Res je, da se nahaja mnogo hrane v raznih skladiščih za več let v naprej, ali te bi bili deležni nekaterniki, kmetkemu malemu človeku pa zmanjka živil že zdaj v spomladi. Kar pogledimo v našo Slovensko vas, in videli bomo le »nega« ali dva posestnika, ki živijo, pšenice in koruzne moke, ne kupita, vsi drugi pa že danes manjkajoča živila kupujejo. Do jeseni je še dolgih 5 mesecev, pa bo moral v tem času mali kmetki posestnik manjkajoča živila kupiti, trdo delati, jesti pa le to sočivo, koruzne žgance in od saditve ostali krompir. Vse to so neizpodbitna dejstva, ki pričajo, da je slovenska dežela v pogledu prehrane močno pasivna. Slovenski človek živi na različnih krajih podnebnih leg, tako uspevajo ene ali druge rastline dobro tukaj, tretje drugje. Vzemimo na primer Notranjsko, tam ni vinske trte, ni sadjereje, ni umne živinoreje, ni dobičkonosnega poljedelskega pridelka, tamošnjemu kmetkemu človeku prinaša edini dohodek pridelka, ki mu preostaja — obdelava in vožnja lesa.

V tem pridnem delu živi v stari navadi kmetki človek v naprej z zemljo, živi v negotovosti, kaj mu bo prinesel jutrišnji dan, kaj drugo leto. Nobenega ni, ki bi ga iz tega negotovega časa rešil, vsaj počul, da tako ne sme živeti človeška družba, posebno kmetka v naprej. Vsi drugi stanovji se popravljajo, ustvarjajo si novo življenje, zato med seboj kar tekmujejo in si v tej smeri zagotavljajo svojo bodočnost. Razvoj tehnike je v tem stoletju silno napredoval, vsako leto nam gotovo prinese novo tehnično napravo, pa če je to človeštvu v korist ali ne.

Kaj pa razvoj kmetkega gospodarstva, male vaške gorske kmetije? Da ni kmetki dom zgrajen od prejšnjih časov, bi ga v sedanjem ne zgradili zlepa. Sedanjí dohodek kmeti so tako mali, da ne zadostujejo za človeška vzdrževanje družine, ne za popravo doma, še manj pa za plačilo javnih dajatev. Kmetki dom se ruši in prehaja nevidoma v last peščice nekaterikov. Še je čas ohranitve starega kmetkega doma: ali treba je začeti novo življenje, tako z zemljo, še bolj pa z vnovčevanjem zemeljskih dobrin. Mnogo se že stori tega novega dela v naši vasi, vendar še vse premalo. Različnim organizacijam je poverjena ta dolžnost za obnovo, ali sploh za prosvetno-kulturno življenje mladega kmetkega narščaja, ki je prvi pogoj za umno novo načrtno gospodarstvo. Brez sodelovanja izobražencev, živčih v vasi, bo ta napredek le počasni viden. Na vasi živi največ izobražencev učiteljev, kateri edini pridejo v poštev za novo ustvarjajoče življenje. Sedanjí šolski zakon omejuje izvenskolo delo učiteljev in tako je kmetki fant in dekletko po končani ljudski šoli prepuščen usodi, ako ni v dotični vasi kake take mladinske organizacije.

Potrebna je temeljita preosnova šolskega zakona, tako ustanovitev obveznih državnih kmetijskih šol v vsakem sedanjem šolskem sedežu, ki bi tedaj te šole obiskovali, fantje in dekleta, kot bodoči kmetki gospodarji in gospodinje. Sedanje staro življenje v vasi je treba uničiti, vse spore za to izravnati in za večne čase pozabiti navade sedaniosti. Naj bi se že kmalu spremenilo življenje vasi, v novi čas, s tem bi se izboljšalo blaginjanje tudi drugim stanovom!

Jakob Šilc.

Trgovina z živino

Že neštetokrat je bilo poudarjeno na zborovanjih gospodarsko-strokovnih organizacij, da je trgovina, ki trguje s kmetskimi pridelki, neurejena in ima za kmeta skrajno nezdravo podlago. Kmetška strokovna združenja se že leta in leta trudijo, da bi se izvršilo pobiljšanje in bi se ta trgovina preuredila in tako privedla na pravilno pot. — Vsi dosedanjí poizkusi so za enkrat ostali brezuspešni, čeprav je v interesu producentov in konsumentov, da se obstoječe nezdravo stanje odpravi.

Radi neznanja, nepravilnih in prepočasnih obvestil o cenah kmetških pridelkov, prodaja kmet žito in živino po lastnem preudarku, oziroma po primeru sosedu, ozirajoč se tudi pri prodaji na ponudbo kupca. — Zmešnjavo v trgovini pa še bolj povzročajo mešetariji in prekupčevalci, ki s svojim bobnečim in premetelim govorom največkrat premočno kmeta-prodajalca in katerih uspeh se izkaže v doseženi nakupni ceni, ki je velikokrat precej nižja, kakor je prava tržna cena. — Možnost manipulacije pri tehtanju n. pr. pri sadju, goveji živini, posebno pa pri teletih in svinjah, ki se v glavnem prodajajo za kg. Še končni kmetov izkupiček za prodano blago zmanjša. Danes je sicer že kmet vajen vseh navedenih poizkusov nepravilnosti ter tu in tam z lastno preudarnostjo in odločnostjo prepreči slabše namene mešetarjev in neodgovornih prekupčevalcev. —

Ako hočemo ugotoviti kako se stvarno vrši ta trgovina, si moramo ogledati praktični način trgovanja z vsemi njegovimi obremenitvami od nakupa pri kmetu-prodajalcu, pa do prihoda v končne roke konsumenta.

Kot primer bomo opisali trgovino z živo, oziroma zaklano živino, predvsem trgovino s svinjami in teleti, katere predstavlja v kmetksem gospodarstvu precejšen redni letni dohodek. — Pri tem moramo upoštevati, da je položaj kmeta v okolici mesta drugačen, kakor onega, ki je v večji oddaljenosti od mestnih centrov. Trgovanje prvega se vrši bolj neposredno s samim konsumentom, dočim je drugi navezan na več vmesnih posredovalcev, kar neugodno vpliva na višino cene. — Radi tega vnovčuje kmet v okolici mesta svoje pridelke po višji ceni, kakor oni iz oddaljenih krajev.

Kot primer naj nam služi domači kraj Sv. Jurij ob Ščavnici, ki pa ima po drugih krajih Slovenskih goric, kakor tudi v ostalih krajih mnogo enakih primerov.

V našem kraju sta dva trgovca z živino, ki dobavljata tedensko blago mariborskim mesarjem, v glavnem preko mestne klavnice. Radi pomanjkanja zadostne količine blaga, sta prisiljena, da zmanjšata prevozne stroške, kakor tudi ostale izdatke, kupovati blago v Prekmurju, katerega prebivalstvo je znano kot odličnejec živine.

Stroškovnik nakupa blaga pri kmetu in do prihoda v roke pravega konsumenta je sledeči:

1. Nakup blaga v Prekmurju po tamkajšnjem mešetarju nudi mešetarju provizijo;
2. pregled žive živine pred prevozom iz Prekmurja po uradnem živinozdravniku. Pregled mora plačati trgovec z živino;
3. stroški prevoza z vozom ali avtom v kupčevo klavnico;
4. izdatki za klanje živine v klavnici;
5. pregled zaklanih svinj in telet po okrajnem živinozdravniku, ki ga zopet plača kupec;
6. promečni davek;
7. stroški prevoza v mariborsko klavnico;

Cerkvene izkopine pri Sv. Križu pri Moravčah

Našel jih je posestnik, ko je kopal temelj za sv. njak

Moravča, dne 21. marca. Sv. Križ pri Kresnicah je oddaljen od železniške postaje Jevnica komaj pet četrtn ura. Leži na prisojni strani hribovja Murovice ter se ponaša s prav lepo novo šolo, ki je bila dograjena komaj lansko leto.

Kakih deset minut pod to šolo je posestnik Ivan Vodnik te dni kopal temelj za nove svinjake. Pri tem je našel na zid, ki je bil na več krajih poslikan. Slednjic je pri kopanju prišel do temelja stare cerkve, kjer je našel tudi reliquiarium, ki je bil na srem grobu, žal pa ga je razbil. Prav dobro je ohranjen prezbitarij, kjer je tudi zidan podstavek glavnega oltarja. Prehod za glavnim oltarjem pa je zazidan in je mogoče v tem prosoru bila vzdana relikvija svetnika. Od podsavka za glavnim oltarjem vodijo kamnite stopnišče v ladjo, nad katero stoji sedaj kašča omenjenega posestnika. Cerkev je dolga kakih 12 metrov in je bila zdana v gotškem slogu. Glavni oltar je bil obrnjen proti vzhodu. Približno 2 do 3 m od cerkvenega zida je kameniti zid, kar dokazuje, da je bilo na tem prosoru pokopališče. Ko je omenjeni posestnik sadil sadno drevje, je izkopal tudi človeške kosti. Seveda se je izkopnine ogledala tudi komisija ljubljanskega muzeja, ki jih je vzela s seboj v svrhu preiskave. Pri hiši se pravi pri Mežnarju, kar je ostalo še iz časov, ko je tu stala cerkev in so predniki posestnika Vodnika bili tudi cerkovniki.

Mnenja o postanku te cerkve so različna.

Tako trdijo nekateri da je tod mimo vodila cesta iz Emona na staro rimsko naselbino na Vačah. Rimljani ko so se pokristanili so od posavili omenjeno cerkev. Posebnih zapiskov o tem pa seveda ni. Razlaga bo mogoče pravilna, kajti trje hribovi Savi nosijo ime Gradišče ter so bile to nekake trdnjave, ki so zapirale pot na Savo ali pa služile v obrambo proti vpadom sovražnika proti Moravški dolini. Slovenci so to utrdbo uporabili in jim dali slovensko ime.

Relikvije so bile vložene v kameniti grobek, in ta je bil najbrž hranjen v posebnih srebrni skrinjici, o kateri pa ni sledu. Mogoče, da jo je kdo ukradel, ali pa se je nekako drugače izgubila.

Ljudska govornica o tej cerkvi pravi sledeče: Okoli cerkve so se vršili sejni, kjer se je ob takih prilikah klelo na debelo. Zvečer pa so se sejmariji sprli in s epli v cerkvi, da je tekla kri. Kraj, kjer so sedaj odkrili cerkev je tako skrit, da ga tu, ec, ko ozeleni drevje, sploh ne vidi. Turki so skoro go ovo po svojih ogleduhih zvedeli za ta kraj, prihrameli na sejem ter se, marie do zadnjega poklali, tako, da je krvava voda pritekla v Savo (studenček teče še danes mimo nekdanje cerkve). Cerkev ni bila utrjena, zato so Turki imeli lahek posej. Ljudje vedo celo povedati, da so nekó nesli Turki (to je bilo najbrž tedaj), ko so porušili staro cerkev in pobili sejmarije) zakopat zato in srebro v reber pod znano turško utrdbo Sv. Miklavža nad Jevnico.

Hudi časi našega delavca

V mesih, trgih in večjih vaseh često opazamo po dva, tri, ki skupno hodijo od hiše do hiše in prosijo. Mars kateri so celo predrzni, nezadovoljni, in navsezadnje celo nasilni. Če mu ponudiš kruh, ti ga vrne — češ da j denar. Zakaj? Zato ker v njem kipi neka mrznja do človeka, ki ima več ali manj svoj kruh. On sovraži človeka, ki dela, ki kaj zasluzi, medtem ko on mora hoditi in prositi s svoji močnimi dela železnimi rokami po hišah borne pare, pobirati kosčke kruha kot star, sključen berač, ki hodi svojo pot naprej in naprej — dokler ne pride do lame, ki je za njega že izkopana.

Ne maram s tem trditi, da vsi oni, ki nimajo dela, so ga v resnici željni. Resnica je, da je mnogo takih ki delo mrzijo — ki se jim sudi. Toda marsikateri je slomak, mnogokrat obupa nad življenjem in gre v smrt. In tem težkim opisom današnjega življenja

delavstva lahko dam številne primere. — Sezona se je odprla in v vseh večjih obratih se sprejemajo delavci, katere držijo delodajalci preko poletja pri sebi. — In končno na zimo jih odslovijo. Kaj naj potemtakem s orijo, Doma nima, ali če ga ima, ga čakajo lačni želodci, katere je treba nasiti. — Ubogi delavec bo imel zaposlenje le 6 mesecev, recimo s ti še to bi rad videl delodajalec, da bi mu delal napol zastoj, in kar ne odtegujejo delodajalci, to ubogemu delavcu vzame posestniški sin, ki je voljan delati za 10 dinarjev. Seveda on lahko dela za 10 din, ko mu dom nudi hrano in stanovanje, med em ko bo on lahko one dinarje, ki jih bo zaslužil, preko nedelje zapil — in se nazadnje pretepal. Vse o bi se moralo nehati. Naš delavec naj ima doma delo, ne pa da gre v tujino, kjer pušča svoje zdravje drugim. Navsezadnje pa pride v domovino — s srček, dela nezmožen — in se razjoše ob domači grud kot o'ček ob grobu svojih staršev.

Ogrinc Konrad.

„Šipad“ naše največje gozdno gospodarstvo v državni eksploataciji

Osebnost politika „Šipada“

»Šipad« je skrajšano ime tvrdke »Šumsko industrijsko podjetje Dobrljin-Drvar a. d.«, ki mu je sedež v Sarajevu. Generalni direktor »Šipada« je dr. Milan Ulmanški, minister v pokoju. Dr. Milan Ulmanški je bil namreč krajši čas minister za gozdove in rudnike, in sicer v letu 1934., od leta 1918. pa po redu petindvajseti minister tega velepomembnega uradnega področja ali resora. Za njim so nasledovali drug drugemu ministri dr. Popović, Ignjat Stefanović, Gjurja Janjković, Bogoljub Kujundžić in — kot trideseti — Ljubomir Pantić, ki je sedanjí minister za gozdove in rudnike. Baš dr. Ulmanški pa je na vsak način zlasti v poslednjih letih najbolj odločilni činitelj pri »Šipadu«, ki je največje podjetje te vrste pri nas in eno izmed največjih gozdarsko-industrijskih podjetij v Srednji Evropi.

»Šipad« zaposluje nekoliko stotin uradnikov in nameščencev ter 7 do 8 tisoč delavcev, kar pomeni življenski obstanek 40 do 50 tisoč ljudem.

Gozdove »Šipada« izkorišča država. Zato pravimo, da je »Šipad«, ki je sicer delniška družba, s svojimi gozdovi v državni eksploataciji. Nekdanji, razmeroma dobri gospodarski uspehi so se temu velepodjetju v poslednjih letih močno skrčili. Osebnost ali personalna politika »Šipada« je rodila v njegovem nameščenstvu sledeče številčne razmere, in sicer v letih 1936. in 1937.:

V upravi: predsednik Srb, odnosno neki načelnik iz ministrstva, oba podpredsednika Srba, od 6 članov uprave 4 Srbi in 2 muslimana.

V nadzornem odboru: predsednik Srb, od 3 članov nadzorstva 2 Srba in 1 musliman.

Sestava sedanje uprave in sedanega nadzorstva je prilično taka, kot je bila v navedenih dveh letih.

Nadaljnji statistični podatki:

Centralna uprava v Sarajevu: generalni direktor in zastopnik generalnega direktorja sta Srba, od 10 šefov oddelkov je Srbov 7, Hrvat 1, musliman 1, drugih 1.

Ravnatelj žag: v Drvaru, Dobrljinu in Zavidovičih so Srbi, v Ustipači musliman, v Čajniču Rus.

Ravnatelj skladišč: v Šibeniku, Kninu in Prijedoru so Srbi.

Ravnatelj gozdnih del v Ostrelju in Plevlju sta Srba.

Drugi ravnatelj: generalni inspektor in inspektor v Drvaru sta Srba, ravnatelj železnic v Drvaru je Srb, ravnatelj pisar-

ne v Beogradu je Srb, šef pisarne v Čajniču je Srb, ravnatelj tvornice celuloze v Drvaru je neki Hrvat iz Splita.

Opravniki ali manipulant: v Grmeču, Cardaku, Tepčah in Durmitoru so Srbi, v Srnetici in Potokih sta Rusa.

Statistika vseh nameščencev, ki imajo mesečno plačo.

Centrala v Sarajevu — brez slug in šoferjev: 64. Od teh: Srbov 35, Hrvatov 14, muslimanov 7, Rus 1, drugih 7. — Šofer 1, ki je Hrvat. Slug je 6, in sicer Srb 1, Hrvata 2 in muslimani 3.

Zaga Drvar: 30, in sicer Srbov 23, Hrvatje 4, Slovenec 1, drugih 2.

Železnica Drvar: 59, in sicer Srbov 34, Hrvatov 13, muslimana 2, Rusov 5, drugih 5.

Celuloza Drvar: 15, in sicer Srbi 4, Hrvatov 5, Slovenca 2, musliman 1, Rus 1, drugih 2.

Zaga Ustipača: 14, in sicer Srbi 3, Hrvata 2, muslimanov 8, drugih 1.

Zaga Zavidoviči: 27, in sicer Srbov 18, Hrvata 2, muslimanov 5, drugih 2.

Ravnateljstvo gozdov Ostrelj: 36, in sicer Srbov 19, Hrvatov 6, Slovenec 1, muslimani 4, Rusi 4, drugih 2.

Ravnateljstvo gozdov Plevlje: 16, in sicer Srbov 10, Hrvata 2, muslimana 2, Rusa 2.

Zaga Dobrljin: 23, in sicer Srbov 14, Hrvatov 5, Slovenca 2, drugih 2.

Skladišče Šibenik: 15, in sicer Srbov 7, Hrvatov 8.

Skladišče Prijedor: 3, in sicer Srb 1, muslimana 2.

Skladišče Knin: 3, in sicer Srba 2, drugih 1.

Pisarna Beograd: 4, ki so vsi Srbi.

Vseh nameščencev pri »Šipadu« z mesečno plačo je torej 316, in sicer:

Srbov	175	ali	55,4 %
Hrvatov	64	„	20,3 %
Slovencev	6	„	1,9 %
muslimanov	34	„	10,7 %
Rusov	13	„	4,1 %
drugih	24	„	7,6 %

Skupaj 316 = 100 %

Kdor se hoče bolje poučiti o razmerah pri »Šipadu«, ki so v veliki meri posledek svojstvene osebne politike, mu priporočamo, da prouči zadevni obsežni, s številskimi podprti poročili v »Hrvatskem dnevniku« od 5. in 12. t. m., po katerih smo gornje statistične podatke zbrali in uredili.

A. Z.

GOSPODARSKE VESTI

* Blagovni promet s Češko-Slovaško je ustavljen. Blago se sicer lahko pošilja, ker železnice zopet redno vozijo, vendar pa našim trgovcem ne kaže pošiljati blaga v negotovosti. Počakati bo treba nove ureditve medsebojnega prometa in določitve novih kontingentov, posebno pa ureditve plačilnega prometa. Trgovci namreč ne vedo, ali se bo blago plačevalo v markah ali pa do nadaljnjega še v češko-slovaških kronah.

* V zunanji trgovini Jugoslavije je Nemčija s Češko in Moravsko vred v še večji meri naša največja odjemalka, ker odpade nanjo že polovica vsega našega izvoza. Velika Nemčija pa krije tudi polovico vsega našega uvoza.

* Letos od 29. aprila do 8. maja se bo v Zagrebu v okviru zagrebškega velesejma vršila turistična razstava, združena z izložbo mednarodnih jedi in pijač.

8. mestne klavniške pristojbine;

9. stroški prenosa pripeljanega blaga iz prevoznega sredstva v klavnico;

10. zaslužek trgovca z živino;

11. zaslužek mariborskega mesarja;

12. državni davek;

13. občinske in banovinske doklade.

Iz navedenega je razvidno, da je trgovina z živino trinajstkrat obremenjena z različni dajatvami, ki sicer po okolnostih nakupa ali prodaje deloma odpadejo, kar pa je nebitnega pomena. — Dejstvo je tudi, da je za gornje dajatve obremenjen prodajalec, t. j. kmet, kateri je radi trinajstih manjših in večjih obremenitev občutno prikrajšan na ceni.

Ako k temu še dodamo možnosti spekulacij, potem naše izvozne razmere vse, kar je z neurejeno trgovino pomanjljivo, sledi neizbežno, da je kmetov izkupček, po mesecih pridne in marljive reje, pri prodanem blagu, sramotno nizek.

Iz opisanega primera je razvidno, da se mora urediti naša trgovina z živino na zdravi trgovski podlagi. — Brez večjih razpravljanih, z dobro voljo in odločnostjo se že v danih razmerah lahko kmetu omogoči, da bo njegov izkupček za prodano blago večji.

Kret Vladimír.

Kmetijski svetnik F. Zweifler

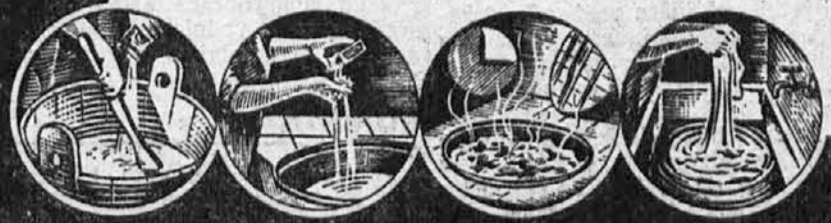
Dne 19. t. m. je umrl v Radkersburgu kmetijski svetnik Fr. Zweifler, dolgoletni direktor nekdanje štajerske deželne sadjarske in vinarske šole (Steiermärkische Landes- Obst- und Weinbauschule) v Mariboru. Rojen leta 1859. v okolici radgonski, je doživel visoko starost 80 let. Strokovno se je šolal najprej na mariborskem zavodu, ki mu je pozneje sam načeloval. Kmetijski študij je nadaljeval med drugim na dunajski visoki šoli za kmetijstvo. Po kmetijski praksi je bil — razmeroma še v mladih letih — imenovan za strokovnega učitelja na učilišču za vinarstvo, sadjarstvo in vrtnarstvo v Geisenheimu ob Rheinu, kjer je dolga leta obenem urejeval strokovni mesečnik »Geisenheimer Mitteilungen über Weinbau und Kellerwirtschaft«. Ze leta 1899. pa je bil Zweifler imenovan za direktorja imenovanega mariborskega kmetijskega učilišča.

Vinarska in sadjarska šola v Mariboru je bila otvorena leta 1872. kot deželna ustanova. Načelovali so ji do prevrata: Herman Goethe 1872—1882, Henrik Kalman 1882—1898 in Franc Zweifler 1899—1919. Po prevratu so načelovali državnemu, odnosno danes banovinskemu zavodu Jakob Znidarič 1919—1920 in Andrej Zmavec 1920—1928. Josp Priol pa od leta 1929. dalje. Prva dva slovenska ravnatelja sta bila upokojena in še živita, njun prednik pa je zdaj umrl.

Pod Zweiflerjem, ki je spretno vodil mariborsko »Weinbauschule« do novega leta 1919., torej dolgih 20 let, ko umetnih ovir iz nestvarnih razlogov pri strokovnem delovanju še niso poznali, je doseglo to kmetijsko izobraževalnišče višek svojega razvoja pred svetovno vojno. Zweifler je izročil upravo vinarske in sadjarske šole novemu ravnatelju Znidariču dne 2., odnosno 3. januarja 1919. ko je postal zavod tudi po učnem jeziku slovenski. Vzapraviu o izročitvi in prevzemu uprave od 3. januarja 1919. je podudarijeno, da se je izročitev izvršila pod

Pranje je cenejše!

ker so se znižale cene za Persil in Henko. To je za naše gospodinje res prijetno presenečenje. Sedaj lahko prednosti Persila in Henka še bolje izkoristite. Ako perete s Persilom in Henkom boste najbolje obvarovali Vaše perilo, ki bo obenem snežnobelo in svežedehteče. Uporabljajte Persil in Henko vedno po navodilih v predpisani količini brez vsakih drugih primesi.

1. Perilo namočite čez noč 2. Omečajte vodo z dodatkom Henko 3. Perilo kurbajte 1/4 ure 4. Temeljito izperite

Persil in Henko brez teh dveh ni pranja!

silo razmer in s protestom.

Zweifler je razvijal izredno bogato in temeljito strokovno delovanje. Kot vinarški in kletarski strokovnjak ter pisatelj je bil tudi v mednarodnem svetu cenjen, spoštovan in upoštevan. Brezštevilni so njegovi spisi, strokovni članki, knjižice in knjige, ki zavzemajo odlično mesto v nemški strokovni književnosti. Za mojega urejevanja mariborskih »Naših goric« 1927—1930 je bil tudi Zweifler med prvimi in najboljšimi sodrujniki tega mesečnika. Zweifler je bil odličen strokovni učitelj in vzgojitelj. Iz njegove šole je izšlo stotine absolventov. Mnogo Zweiflerjevih učencev je še danes med našimi najboljšimi gospodarji, mnogi so pa na vodilnih mestih v raznih službah.

Kmalu po odhodu iz Maribora se je Zweifler stalno naselil v Radkersburgu, torej v svojem rojstnem kraju. Kot dobri stari prijatelj ugledne hiše Clotar Bouvier v Gornji Radgoni je strokovno sodeloval pri navedeni tvrdki v njenih obsežnih in zglednih trsnih nasadih kakor tudi v vinskem in šampanjskem kletarstvu, ki je po kakovosti in smotrnosti vodilno v naši državi.

Vsi, ki smo Zweiflerja poznali osebno ali tudi samo po plodovih njegove vztrajne delavnosti in poštenosti, ga ohranimo v hvaležnem in trajnem spominu. Zweifler je bil tudi vsem nam, ki smo prihajali za njim, vedno srčno dober svetovalec ter plemenit strokovni in stanovski tovariš. Slava mu!

Andrej Zmavec.

Kako izvesti zavarovanje kmetijskega ljudstva

V zadnji številki »Edinosti« sem opozoril na potrebo starostnega in bolniškega zavarovanja kmetijskega ljudstva. Danes pa bom skušal pokazati način, kako bi se naj izvedlo. Naj takoj v uvodu povem, da imamo mi Slovenci o izvedbi zavarovanja kmetijskega ljudstva že predloge, odnosno načrte, ki sta jih izdelala znana borca za socialno preureditev današnje družbe, zlasti še kmetijskega ljudstva Albin Prepeluh in dr. Janže Novak. Naj še poudarim, da misel o starostnem zavarovanju kmetijskega ljudstva, predvsem malega, t. j. baitarijev, hlapcev in dekel ni zrasla šele danes in da sta jo skušala Albin Prepeluh in dr. Janže Novak tudi uveljaviti. Da nista uspela, ni njuna krivda, marveč drugih, ki niso imeli razumevanja za socialno delo, ki sta ga opravljala. Že samo načrt o starostnem zavarovanju, ki sta ga izdelala pod okriljem Zveze slovenskih agrarnih interesentov, ob priliki zadnjega ponosrečenega poizkusa agrarne reforme, je tako uvaževanja vreden, da ne bo mogel nihče mimo njega, če bo hotel za starostno zavarovanje res uvesti. Zal pa je njun načrt propadel. Slovenska vas bi težko našla človeka, ki bi imel toliko volje in poguma, da bi se resno zavzel za njun načrt, da bi izvedel agrarno reformo res tako, kot sta želela Albin Prepeluh in dr. Janže Novak ter njuni sodelavci in kot je pričakovala slovenska vas. Prav tako kot se je zaigrala agrarna reforma, je propadel njun načrt in danes ve le malo ljudi zani.

Starostno, bolniško in nezgodno zavarovanje naj bi obsegalo vse kmetijsko ljudstvo, to se pravi: kmete in njihove

družine ter kmetijske delavce: hlapce, dekline in dninarje. Zakon, ki bi uvedel zavarovanje, bi moral predvidevati v območju posameznih upravnih področij posebne zavarovalne blagajne. Te blagajne bi morale biti od upravnih oblasti povsem neodvisne; saj bi tako vpliv političnih oblasti ne bil lahko mogoč in bi res služile svojemu namenu.

Zavarovanje bi se moralo deliti v dve skupini: starostno in bolniško-nezgodno. Obe skupini bi morali biti strogo ločeni. Kajti starostno zavarovanje je čisto nekaj drugega kot bolniško in nezgodno.

Starostno zavarovanje ki bi obsegalo kot sem že zgoraj izjavil kmete in njihove družine ter kmetijske delavce: hlapce, dekline in dninarje. Pravico do starostne podpore naj ima vsak užitkar, hlapci, dekline in dninarji, pa od dovršenega 65. leta naprej. Prej le, če zahteva to njihovo zdravstveno stanje. Plačevanje bi naj bilo razdeljeno v tri razrede, ki bi se naj delili po davčni moči in donosnosti zemlje pri kmetih; pri hlapcih, deklah in dninarjih pa po njihovem zaslužku. Osnova za plačevanje bi naj bil razred a, ki naj bi obsegal srednjo skupino plačevalcev. Razred b naj bi bil za tretjino višji, c pa nižji in bi obsegal b močnejšo, razred c pa šibkejšo skupino.

Prav tako, kot starostno, bi naj obsegalo tudi bolniško in nezgodno zavarovanje vse kmetijsko ljudstvo. Svojim zavarovancem bi moralo nuditi brezplačno zdravniško pomoč, brezplačno zdravljenje v bolnišnicah in povrniti one stroške, ki jih je imela družina, če ni mogla opravljati sama dela. Porodnice bi morale biti deležne še posebne pažnje. Za čas, ko ne morejo opravljati del, bi se naj, če ni v družini dovoljnih delavnih sil nudila potrebna denarna pomoč, toda

samo, če je imela družina res najeto v tem času delavno moč, da se ne bi vršile zlorabe. Za slučaj nezgode, se bi naj ponesrečenec nudila poleg zdravljenja, tudi primerna odškodnina za bolečine in podobno. Vsako leto se naj bi vršil vsaj enkrat obvezen zdravniški pregled, ker je kmetijski človek že po naravi do zdravnikov nezaupen. Da pa se prepriča prevelike stroške bolnicam in delo zdravnikom, bi obvezni zdravniški pregled samo koristil zavarovanju samemu.

Uprava teh zavarovalnih blagajn, odnošno ustanov bi morala biti od upravnih oblasti popolnoma neodvisna. Volili bi jo na predlog Kmetijske zbornice zavarovanci sami, ali pa bi jih volila ona sama za gotovo dobo. Tako bi bil upliv političnih strank na ustanove zelo težak in bi se ne mogle vršiti zlorabe, ki bi bile v škodo zavarovanja.

To bi bile osnovne smernice, na katerih bi se naj zgradilo starostno, bolniško in nezgodno zavarovanje kmetijskega ljudstva. Skušal sem v glavnih obrisih podati sliko, kako bi izgledalo zavarovanje kmetijskega ljudstva. Merodajni krogi, ki so poklicani reševati taka in podobna vprašanja, pa naj ukrenejo potrebne korake, da bo kmetiskemu ljudstvu omogočeno lepše življenje, kot pa ga živi danes!

Josip Udovič.

Trgovina z USA

Te dni je bil zaključen med našo državo in USA sporazum, s katerim je ukinjen protitračunski uvoz kontroliranega blaga. V bodoče bo morala dati dovoljenje za uvoz Narodna banka. K prošnji za to dovoljenje morajo biti priloženi podatki o uvozu dotičnih predmetov v l. 1938. in posebno za čas od 1. jan. do 14. febr. 1939. Uvoz avtomobilov je posebej urejen. Uvozniki kontingent v l. 1939. je 20 milijonov za tovorne in potniške avtomobile; razdeljen bo med uvoznika podjetja. Za plačilo avtomobilov, cevi in pliščev za pnevmatike, radio-aparatur, biciklov, motornih koles, strojev za računanje, pisanje in razmnoževanje, bo dala Narodna banka uvoznikom na razpolago potrebne devize. Od uvoznikov fizičar, hmeljar, predelane mesa, kozjih in kozlovskih kož ter vseh vrst predelanih kož bo kupovala banka devize. Ni pa objavljeno, po kakšni vrednosti; vendar je upati na takšno višino, ki bo omogočila prevoz čez veliko lužo.

Z Italijo je bil dosežen sporazum

o izvozu naše živine. Od sredine marca t. l. naprej se bo izvažalo v svobodno reško pristanišče tedensko 100 glav goveje živine, na ostala italijanska tržišča pa 200 glav. Izvoz bo raste tako dolgo, dokler ne bo tedensko izvoženih v Reko 200, na druga tržišča pa 500 glav živine. Čas je že, da dobimo za izvoz naše živine stalna in solidna inozemska tržišča, kajti ob sedanji prodaji živine je živinorejva zapisana propadanju. O tem, da je trgovina z živino pod potrebnim povprečjem priča indeks cen na veliko, ki je bil v letih 1933—1938 sledeč (1926 = 100): 57,1, 55,4, 56,6, 60, 65,1 in 65,8. Iz tega vidimo, da je zrastle indeks od l. 1933 do 1938 le za 8,7, kar je pač nezadostno, posebno v primeri s tozadevnim porastom rastlinskih proizvodov, ki je znašal 28,6. Cene živini se bodo dvignile le, če bomo dobili več dobrih inozemskih trgov in seveda posebno še, če bo zrastle kupna moč našega prebivalstva.

Naša lanskoletna trgovina z Italijo in Nemčijo

Po službenih podatkih prinašamo poročilo o trgovini med našo državo in Italijo ter Nemčijo v l. 1938. Naš izvoz v Italijo je znašal preteklo leto 323,8 milij. din., leta 1937. pa 586,9 milij. din. Potemtakem se je zmanjšal naš izvoz v našo južno sosedo lansko leto za 263,1 milij. din ali za 44,84%. Naš uvoz iz Italije je dosegel lani 444,6 milij. din., leta 1937. pa 429,5 milij. din, kar pomeni, da se je zvečal lansko leto za 15,1 milij. din ali za 3,51%. Z ozirom na to je torej končala naša lanskoletna trgovina z Italijo s 120,8 milij. din pasive, dočim je bil l. 1937. račun aktiven za 157,4 milij. din.

V Nemčijo smo prodali l. 1938. blaga v vrednosti 1813,3 milij. din, dočim ga je šlo l. 1937. leta za 1361,1 milij. din. Lani se je torej povečal naš izvoz v Nemčijo za 452,2 milij. din ali za 33,22%.

Naš izvoz iz Nemčije je znašal lani 1617,9 milij. din, predlani pa 1694,1 milij. din in lahko torej ugotovimo, da je bil l. 1938. leta za 76,2 milij. din manjši.

Naša trgovina z Nemčijo je bila potemtakem lansko leto za 195,4 milij. din aktivna, dočim je znašala leta 1937. pasiva 333 milij. din.

Za ženo in dom

Naši kmečki materi

Medtem ko razne izpremembe ter svetovni in življenjski viharji izpreminjajo in preusmerjajo ljudstvo kar v masah, ostaja vedno enaka, trdna in zvesta naša kmečka mati. Razne dobe, ki so prinesle mnogo dobrega, a tudi mnogo gorja, so se dotaknile vsega in pustile povsod svoj pečat, našo kmečko mater so nam pustile takšno, kakršna je bila, kakor da vse to, kar je šlo mimo drugih, ni šlo tudi mimo nje. Kakor steber, kakor mejnik, ki se ne premakne, je stala in stoji v življenju, zato je ostala na svojem mestu. Njena življenjska pot je ostro začrtana, kakor brazda v novo izorani njivi. Po tej brazdi stopa, za njo in iz nje živi, v njej seje in žanje, na njej umira. Zunanji svet je ne vznemirja in je ne spravi zlepa z njene poti. Na zemljo, katera ji prinaša trpljenje in užitek, je navezana z veliko ljubeznijo.

Svoje življenje, svoje delo in slednji svoj dih posveti kmečka mati svojemu edinemu cilju. To je dobrobit njenega doma in njene družine. Neuspehi in nesreča jo navdajajo s skrbjo in žalostjo, nikoli pa ne z obupom. Ona ne omahne, ker omahnjati ne sme in noče. Zaveda se, da je hrbenica celi družini, in če se ta zruši, se zruši ves dom. Njena družina se z zaupanjem obrača nanjo, zroč v njej svojo zvezdo vodnico. Uspehi v njenem delu pa jo navdajajo z nepopisno srečo

in zadovoljstvom. Uspeh in sadovi njenega trpljenja so zanjo najlepše plačilo in višek užitka.

Od ranega jutra do teme je na nogah. Kakor marljiva mravlja teka neprestano sem in tja in niti ne pomisli na utrujenost. Ko pridejo lenuhi do spoznanja, da se je zopet pričel nov dan, ima ona že celo vrsto opravkov za seboj. Postelje so urejene, tla pometena, živina nakrmljena, zajtrk skuhan, posoda pomita itd. Ko mnogi ljudje komaj vstajajo, prične kmečka mati že drugi del dneva.

Kakor pa je kmečka žena skrbna gospodinja, tako je tudi ljubeča mati. Njena ljubezen se sicer navadno ne kaže tako, kakor pri meščanski materi, toda je prav tako globoka, morda še globlja. Ona dela in trpi, trpi in dela od zore do mraka, da bo lahko zapustila sinu nezadolženo posestvo, hčerki pa izročila ob času lepo doto in balo. Svojih otrok ne razvaja, temveč jih vzgaja v delu in ljubezni do rodne grude. In s takšno materjo lahko računamo, na njo lahko postavljamo temelje naše bodočnosti.

Iz kmečke matere je izšel naš narod in ona nam ga še vedno oživlja. Daje nam naše najboljše sinove. Med najvišjimi možmi našega naroda najdemo večinoma kmečke sinove, ki s ponosom govorijo o svojih materah.

sladkorjem in serviraj gorke ali mrzle, vedno so enako dobre. Masti porabiš za to prav malo.

Praktični nasveti

Svetlobo svetilke povečamo, ako pomočimo steno v močan kis. Ko je dobro prepojen, ga posušimo; tako pripravljen steni daje dosti močnejšo luč.

Krompir ostane dolgo gorak, ako ga pokriješ najprej s segreto, večkrat zganjeno volneno krpo in povrhu še s pokrovko.

Vročje prežganje razmešaj z mrzlo vodo ali juho: mrzlo prežganje pa zalij z vročo juho in ga mešaj tako dolgo, da postane gladko. Ako zaliješ vroče prežganje z vročo tekočino, pa jo prilivaj po malem in pri tem vedno mešaj, da se vsa moka razpusti in se ne napravijo cmočki.

Neprijetno potenje nog

Nekaterim ljudem se noge tako pote, da so radi tega čisto nesrečni. Saj pa je to tudi velika nadlega. Zanimivo je, da se potenje nog češče pojavlja pri moških nego pri ženskah. Noge se rade pote onim, ki mnogo stoje ali hodijo in nosijo pri tem težko obutev. Mnogokrat pa je potenje bolezenski pojav. Potenje uničuje obutev, povzroča pa tudi neznošen smrad, ki je neprijeten pripadatelju in okolici. Na srečo pa potenje ni neozdravljivo, ampak se da z vztrajnostjo odpraviti. Čevlji morajo biti lahki in čimboli izrezani, da ima zrak dostop do noge. Poleti so najprikladnejši platneni sandali. Zelo neprijetni pa so lakasti in gumijasti čevlji. Obutev je treba pogosto menjati. Ne sedeti v uradu v čevljih, v katerih ste hodili. Noge je treba dvakrat dnevno kopati (najbolje zjutraj in zvečer), in sicer izmenoma v topli in hladni vodi. V toplo kakor v hladno vodo kanemo par kapljic formalina. Noge vtaknemo najprej v toplo vodo; nato v mrzlo. V vsaki jih pustimo približno dve minuti. To ponovimo 5 do 6 krat, splahnemo noge v hladni vodi in jih otreemo z ostro brisačo. Notranjost čevljev in nogavic posujemo s praškom proti potenju. Zelo priporočljivo je dnevno menjavanje nogavic in zračenje čevljev.

Ničesar pa ne moremo onim, ki se jim noge zelo pote, bolj priporočati, kakor da hodijo pleči čim več bos.

Omotica ali vrtoglavica pri živini

Ta bolezen napada vso domačo živino, toda najčešče se pojavlja pri konjih. Navadno napada mlade in dobro rejene konje, ki pri obilni hrani dolgo časa stojijo v hlevu, a morajo potem naenkrat predolgo teči. Omotico povzroča vse, kar žene kri k možganom ali kar ovira odtok krvi iz možgan. To je lahko: hitra in dolga vožnja v vročini, nizki in soparni hlevi, preobilna krlja, gliste v črevesu, preozki komati in sploh pretesna oprava, tekanje po drevoredih, kjer se naglo menjajo sončni in senčni prameni itd. Omotica nastopi naglo. Konj začne povešati glavo, počasi hoditi ali pa sploh obstoji. Prične se tresti, naslanjati na oje in omahovati. Tedaj je treba prijeti konja za glavo in ga podpirati. V kratkem času omotica preneha. Če je pa slučaj težji, se konj zvrne na tla in omedli. Čez nekaj časa se prične potiti in vstane. Po napadu je še nekako plah, toda to hitro mine.

Ta omotica se pojavi najraje pomladi in poleti. Če se ti to zgodi, ustavi konja takoj, primi ga za glavo in mu pokrij oči. Če pade, mu odpri komat in ga polij po glavi z vodo. Če vode nimaš, mu vsaj napravi nad glavo senco, ako sije sonce. Predvsem pa odpravi vzroke vrtoglavice. Izboljšaj hleve in konjsko opravo, debele živali pa krmi nekoliko slabše in jim dajaj grenke soli. Ne vodi take živali na dolgo pot.

Dopisi „Edinosti“

Rogaška Slatina

Igra »Prisegam« budo igrala dekleta gošpodinjsko nad. Sole pri Sv. Križu v nedeljo, dne 26. marca t. l. pop. v Društvenem domu. Zaključek gospod. nad. Sole pa bo v nedeljo, dne 2. aprila z razstavo kuharskih izdelkov in ročnih del, ki s bo vršila v ljudski soli pri Sv. Križu.

15-letnica Sloge. Pevsko društvo »Sloga« v Rogoški Slatini bo priredilo letos 6. avgusta proslavo svoje 15-letnice, združeno z velikim koncertom raznih pevskih zborov. Vabimo k sodelovanju vsa ta društva, oziroma zbere, in jih prosimo, da ta dan ne prirejajo nobenih prireditev, temveč da navedeni datum (6. avgusta 1939) rezervirajo za izlet v Rogoški Slatino. Več bomo obvestili društva z okrožnico! Ako bi pomotoma katero društvo naše okrožnice ne prejelo, prosimo, da nam javite z dopisnico. — Pevsko in prosvetno društvo »Sloga« v Rogoški Slatini.

Murska Sobota

»Murska krajina«. 15. t. m. je začel v Soboti izhajati lokalni list »Murska krajina«, ki ga je prej izdajal industrijalec in bivši nar. poslanec Benko, in ki je bil začasno ustavljen. Zdaj izdaja list knjigarnar Halim, urejatelj pa ga sodn. pripr. g. Nemec. Sklepajoč iz uvodnika prve številke se list v bodoče ne bo vezal na nobeno politično stranko, temveč bo v veliki meri zgolj informativen in podučen.

Fantovska akademija. Na predvečer praznika sv. Jožefa je priredil tukajšnji fantovski odsek akademijo v Prosvetnem domu. Na programu je bilo nekaj telovadnih točk, vmes pa je bilo nekaj recitacij in zaobljuba članov. Sledil je govor šefa soboške borze dela Kereca, nakar se je akademija zaključila s štiridejanko. — Majhna dvorana je bila polna ljudi, izvajanje telovadnih točk pa ni bilo na višku. Sploh je bil program malo preobsežen.

Sahovska sekcija S. K. Mure je organizirala prvenstveni turnir. Na čelu tabele so trenutno gg. Šegula, Škarabot, Liška in Žika. Preostanek kolodvorske ulice je končno dograjen; ulica, ki je ena najprometnejših, je tako že vsa izročena prometu.

Sokolsko društvo namerava uprizoriti v Sok. domu 1. aprila t. l. spevoigro »Limpacij Vagabund«.

Sv. Boltenk pri Središču

Lepe sončne nedelje so se v gostoljubni hiši Zadravčevi zbrali kmetijski fantje in dekleta k 9. rednemu občnemu zboru agilnega tukajšnjega Društva kmetijskih fantov in deklet. Številni člani in članice so z zanimanjem sledili poročilom društvenih funkcionarjev, ki so bila z odobravanjem sprejeta. — Društvo je to leto imelo 7 sej, 17 sestankov, 3 igre, 3 izlete, praznik žetve, kolegarsko dirko, srečolov in 3 predavanja. Pri volitvah z vzklikom je bilo izvoljeno sledeče vodstvo: predsednik Joško Tomažič, podpredsednik Branko Zabavnik, tajnik Ivan Stampar, nam. Peter Paklavac, blagajnik Matija Čuri, nam. Ivan Flegerič, odborniki: Mimika Novak, Mlinarič Franc, Dušica Kolarič, Martin Curin, Micica Zabavnik, Lojzica Lukman, namestniki: Kolarič Janez, Skripec Franc in Zorec Janez; knjižničarka Vida Zadravec, nadzornika: Albin Zabavnik in Franjo Paklavac. Potrjen je bil v jeseni sestavljen minimalni delovni načrt, katerega bo pomnožno članstvo gotovo v polni meri izvedlo. V pripravi je naša nesebično delo končno mora uspeh doseči in naši vasi priboriti lepše bodočnosti!

Velika Nedelja

Gradnja nove ceste. Na seli občinskega proračuna, sta se občini Mala Nedelja in Sveti Lovrenc, zavzeli tudi za stavljene predloge občanov iz prejšnjih let. Kot prav neobhodno potrebno je predsednik občine predlagal, da bi se gradila nova cesta Sv. Lovrenc-Mala Nedelja. Odborniki so predlog župana soglasno sprejeli in obenem tudi odobrili kredit za material in naieto delavstvo. Cesta ki vodi sedaj se bo popolnoma preuredila in se popravila za promet. Vaščani so s tem zelo zadovoljni, ter se veselili, da se bo z dograditvijo nove ceste preprečila marsi katera nesreča, ki je bila v zadnjih 4 letih!

Seja gasilske čete. Gasilska četa v Trgovišču pri Veliki Nedelji je imela svojo sejo, na kateri je pregledavala tudi stanje blaginje. Iz blaginjkovega poročila je razvidno, da je gasilska četa vseskozi marljivo delala, posebno po to leto. Bila je tudi na mnogih požarih in si s tem pri drugih četah pridobila priljubljenost.

Pragersko

Gostovanje Ruškega Sokolskega gledališča na Pragerskem. V nedeljo, dne 12. marca je gostovalo na pragerskem sokolskem odru ruško sokolsko gledališče z znano igro »Pesem s ceste«. Igra, ki je vseskozi polna humorja in spremljana s petjem in godbo, je na Pragerskem zbudila veliko zanimanje. Ze prve dni, ko so se razobesile reklame, so Pragerčani pohiteli po stopnicah in si jih rezervirali. Na dan predstave je bilo slabo vreme, kljub temu se je na sokolska dvorana napolnila malone do zadnjega kotička. Ko se je zastor odprl in so se na odru pokazali igralci — muzikantje, jim je publika navdušeno ploskala. Vsi so se v svoje vloge vživeli in jih sijajno izvedli. Po končani prireditvi se je v restavraciji brat starosta Božič Roman v kratkih besedah zahvalil gostom in jim obenem čestital, da so se tako sijajno odrezali. Na njegove besede mu je odgovoril predsednik ruškega gledališča, ki se je bratu Božiču

Romanu zahvalil za besede. Do odhoda gostov je bila braška zabava, ob odhodu jih je pa braški žič ponovno pozdravil — želeč, da bi še prišli na Pragersko. Kajti od vseh gostov je Pragerčane najbolj zadovoljilo Ruško gledališče s svojo »Pesem s ceste«.

Pomanjkanje učnih moči na Pragerskem. Na osnovni šoli na Pragerskem bi bila neobhodno potreba vsaj ena učna moč. Šola ima štiri razrede, katere pa poučujeta le en učitelj in ena učiteljica. Čudno je, da ne dajo vsaj eno učno moč, ki bi zastopala oba odsojna, ki s a že preko dva meseca bolna. To liko uči eljstva je brez posla, a učne moči so preobremenjene.

Skavtsko gibanje na Pragerskem. »Zmajeva četa« Skavtov na Pragerskem je imela svoj redni letni zbor, na ka erem je razvidno marljivo delo te lepe edinice. Četa ima preko 40 članov, vendar jim je pa v zimskem času težko delati in vršiti svoje sestanke, ker nimajo svoje sobe. — Na občnem zboru so vsi soglasno izvolili za četovodjo brata Miroslava Kaca. Poročilo prosvetarja je pokazalo, da se je udi prosveta lepo razvila. Kot gostje so igrali na mnogih podeželskih odrih — in se vselej vrnili domov z uspehi. Zdaj pa, ko jim je sokolsko društvo Pragersko odstopilo za slučaj slabega vremena dvorano, lahko nemo eno delalo in gredo po poti, ki jo usmerjajo skavtski zakoni. Tajnik je poročal, da je bilo tudi več predavanj o skavtizmu, za katera je bilo vselej mnogo zanimanja.

S severne meje

Svečina, 14. III. 1939.

V nedeljo, dne 5. marca so se znani miroлюбni in potrpežljivi Svečinci na končani občinski seji skregali. Kregali so se tako glasno, da je pisec teh vrst razločno slišal med drugim tudi besede: »Svečinski občinski kompromis je postal kis.« Po robu so se namreč postavili stvarni, nepristranski močje ter so zahtevali po dolgih letih, da bi postal enakopravni z izvoljenim ljuds vom kat. obč. Plač. Na vsaki strani omenjene, zelo ozke obč. Plač pelje iz Zg. Kungote banovinska cesta proti meji. Take dobrote oslali občani žal nismo deležni, pač pa kuluka (tlake), da moremo za silo z vozom od hiše do hiše.

Potrpežljivo smo čakali, da uveljavijo predlog za združitev 5 malih upravnih občin v veliko upravno občino Svečina. Odločilni Plačani so se na vse kriplice branili prosvoljne združitve, ker pač niso hoteli z nami deliti dohodke iz gostiln, trgovin itd., kateri vir trošarinskih dohodkov je imela samo upravna obč. Plač, četudi smo vsi župljani hote ali nehoti k istim prispevali. Oblast je končno naredila red ter nas proti volji plačkih mogocev združila. Olašani smo zadihali ob misli, da smo vendar postali s Plačani enakopravni občani.

Naša nova občina se res ne imenuje Plač, pač pa je dobila ime po župnici »Svečina«, kar je nam vsem prav. Ker pa imajo vodstvo Plačani, ki se 26. II. in 5. III. sploh niso pokazali stvarne in nepristranske, pač pa sebične, ko so po dolgem prerakanju sklenili vzeti neko obč. cesto v I. red, in sicer na ljubo samo dvema boga ašema iz Plača.

Kakor že povedano, Plačani niso obč. ceste s kulukom nikdar popravljali, ker jih niso imeli niti rabili. Ker so pa res brihni, zato domnevajo, da bomo soobčani kot nekaki »prečani« zahtevali v doglednem času enakost pravic in enakost dolžnosti, za o so si domislili občinska cesto I. reda. Sedaj bodo vsaj imeli izgovor, da imajo svoji kos obč. ceste za popravilje. Nam prizadetim (zastavljenim) in širši okolici to stran in onostran meje pa je znano da imamo že itak preveč zanemarjenih obč. cest I. reda, ki so v takem stanju, da gotovo niso v ponos ne občinskemu odboru, ne slovenskemu narodu.

Da pa je temu res tako, naj navedem še to: Najmanjša bivša upravna občina je vzela v proračun za popravo obč. cest I. reda letno do din 5000.—. Sedanja upravna občina Svečina, ka era je šestkrat večja in dela kljub temu z 97% dokladami, pa ima za popravo vseh obč. cest I. reda samo boro vsotico din 5000.—. Ni bil moj namen tega na glas povedati, dosti manj pa koga žaliti. Ker pa moj pravočasno podani uradni ugovor ni zalegel, sem zgornje pač glasno povedal.

Čudim se, da so nekateri moji sočolci in še starejši pozabili nauk »Zivljenjska gesla«, katerega nam je takratni šolski upravitelj, mož pošteniak dajal in nas učil med drugim tudi takole:

»Pravica daje dolžnosti, dolžnost daje pravice. Vsakemu svoje! Nikogar ne zaničuj, nikogar se ne boj, razen Boža! Vsi smo drug drugemu potrebni in spošovanja vredni. Kar se zgodi, se vse izve.« Itd.

Omenjeni učitelj nas je vzgojil v prave bojevnike za pravico, kar je bilo tukaj na jezikovni meji tudi potrebno. Resnica je, da smo se tukaj borili že privadili, a borbe v preteklosti so bile za biti ali ne biti naroda, zato so bile na eni kakor na drugi strani umestne. Opasna borba med občani Jugoslovani na gotovo ni na mestu, zato našim svečinskih oblasnikom svetujemo, da si ogledajo obč. cesto I. reda, ki pelje iz Plač v Laporje. Ta cesta naj služi kot vzorec, kakšne ceste bi naj bile ob državnih mejah, da ne bo vera ne meja v nevarnosti.

Hribovski kmeč.

Bohini

5. redni občni zbor Društva kmetijskih fantov in deklet v Česnjici se je vršil 12. marca v Gasliski dvorani.

Ta dan je bila ponovna manifestacija naše kmetijske mladine, ki je pokazala svojo disciplinirano in zavednost do društva s tem, da se je polnoštevilno odzvala vabilu za občni zbor, ki so se na njem vsi skupaj vabili vasi iz Bohinja. Dnevni red tega zborovanja je bil zelo razširjen. Ob 14 uri je predsednik tov.

Sodja otvoril občni zbor in pozdravil vse navzoče, posebno pa še zas opnike posameznih vasi, na kar je imel kratek nagovor, v katerem je poudarjal pomen in važnost občnega zbora in izražal svoje veselje nad tako že močno disciplinirano organizacijo. Da je res omenjeno društvo močno in delavno, smo videli iz poročil posameznih funkcionarjev, kajti društvo je priredilo v preteklem letu v zimskem času dve smučarski tekmi, čez pole je več krajših izletov in en daljši izlet z avtobusom in pa lepo uspeli kmečki praznik, šest sestankov ter eno igro. Razveseljevo je bilo tudi knjižničarjevo poročilo, da se je nabavilo več novih knjig. — Sestavil in odobril se je minimalni načrt za poslovno leto 1939/40, ki vsebuje sledeče: 2 živino-zdravniški predavanji, eno predavanje o gospodinjstvu, pet ses ankov, tekmo žanjic v Srednjevaškem polju, tekmo koscev združeno z veselico, eno igro in pa dva izleta. Po možnosti se bo skušalo prirediti več raznih predavanj. Zato izvedbo so se us anovili posamezni odseki kakor: smučarski, kolesarski, ženski in živinorejski odsek. Pri volitvah je bil z absolutno večino izvoljen za predsednika tov. Sodja Anton. Dalje se je izvolil sledeči odbor: podp. Stanko Langus, Češ., tajnik Stare Janko, Češ., blag. Čuden Angela Češ., odborniki(ce) Stare Valentin, Češ., Langus Minka, Češ., Smukavec Marin, Češ., Sodja Franc, Češ., Smukavec Franca, Češ., Dobrovec Jakob, Češ., Stare Jože, Češ., 11. Cvetek Janko, Sred. v., Hodnik Slavica, Sred. v., Sodje Jože, Sred. v., Sodje Cilka, Jereka, Korošec Janez Jereka, in Cezar Ludvik, Knjižničar je Čuden Franc, Češ. Nato je zopet prevzel besedo tov. Sodja A., ki je govoril o pomenu in potrebi organizacije kmet. mladine, o disciplini članstva, o našem tisku, kako da moramo razširiti lis. »Grudo«, dalje o napadih naših nasprotnikov. Predsednik je dalje govoril o ustanavljanju sosednih tovariških druš ev in da se je že pričelo delo za skupni kmečki praznik za celo Gorenisko v Bohinju. Nato je že pozival člane in članice k složnemu delu in pa da ne odjenjamo prej, dokler ne bomo na močnejša organizacija v Bohinju in tako zaključil zborovanje. Fantje in dekleta, le tako naprej za zelenim praporom!

Kočevie

Lojalnost pa že takšna! Zadnji zunanje-politični dogodki so tudi na Kočevskem našli svoj čuden odmev. Nekateri ljudje, ki ob vsaki priliki tako radi poudarjajo, kako zelo so lojalni in tolerantni državljani, so se še posebno odlikovali. Večina kočevskih Slovencev je bila mirna in je tiho čustvovala z usodo naših bratov, zato nikakor ne razumemo tistih »lojalnih« tujerodcev na Kočevskem, čemu so mirne kočevske Slovence pričeli kar na lepem izzivati ter zmerjati s prijimki, ki oči ujejo vso duševno revščino teh postancev kulture in rasne ideologije. Da so bile v nočeh, ko so vsi Slovenci in zavedni Jugoslovenci trepetajoč poslušali ob radio aparatih vesti o zasedbi Češkoslovaške, kočevske kavarne polne kočevskih Nemcev, ki so s popivanjem in glasnim veseljačenjem dajali dokaza svoji toleranci, to bi se razumeli, nikakor pa ne razumemo, čemu je bilo potrebno vprizarjati pravcate avtomobilske izlete v bližnjo S'aro cerkev in celo v Ribnico, kjer je grupa opitih Arjcev izzivalno pela nemške pesmi v gostilni pri Cenu. Toda Ribničani so pokazali, da pojmujejo poslanstvo kulture drugače kakor kralavizerji, ker so jih kratko in malo spregledali ter zaničljivo govorili o širjenju kulture, ki prihaja k njim preko Jasnice. V Stari cerkvi pa je ista skupina tujerodcev ustavila po polnoči svoji

Cijonizem

Odkar so živeli Židje v tujini (galutu) so hrepeli vedno po svoji prvotni domovini (Crec Israel). Mnogi so prišli kot romarji v deželo svojih očajov, marsikateri so se tudi tam stalno naselili. Tako je imela Polestina v vseh časih vsaj nekaj židovskega prebivalstva. Sistematično naseljevanje se je začelo okoli 1870, ko so nastala v Rusiji vsled pogostih židovskih progromov »Društva prijateljev Cijona« (= griča v Jeruzalemu, kjer je stal Salamonov tempelj; Koveve Zion). Tako so ustanovili ruski oz. poljski Židje zlasti v letih 1882—90 več naselbin v Palestini. Sredstva zato jim je dal predvsem milijarder Edmund baron Rothschild. To gibanje se je razširilo proti koncu prejšnjega stoletja tudi na zapad. Neposreden povod zato je dala Dreyfušova afera 1895. Kakor je znano, je bil takrat obsojen francoski kapetan Žid Alfred Dreyfuš radi spionaze v prid Nemčiji. Izkazalo pa se je — zlasti po prizadevanju romanopisca Emila Zolaja (»J'accuse«) — da je bila obsodba krivična in le plod antisemitizma. Takrat je nastopil tudi židovski pisatelj in novinar Teodor Herzl (u. 1904), ki se je v številnih spisih, zlasti v svojih delih »Der Judenstaat« in »Alt-Neuland« zavzemal zato, da ustanove Židje v Palestini svojo lastno državo. Njegov najzvestejši sotrudnik je bil zdravnik in pistatelj Maks Nordau. Ta dva moža sta začetnika modernega cijonizma. V avgustu 1897 sta sklicala v Bazlu prvi cijonistični kongres, ki je določil, da »ho-

Odhod maršala Péta na v Španijo

Zanimivo štivo

O tujski legiji

O tujski legiji je razširjenih nešteto bajk in romanov, izdelanih je bilo mnogo filmov, vendar vsi pretiravajo in v glaynem popolnoma napačno opisujejo življenje v tujski legiji.

Predvsem je treba ovreči mišljenje, da se zatekajo v tujsko legijo ljudje, ki so zagrešili v svetu kak težji zločin in se hočejo na ta način umakniti roki pravice.

V tujski legiji je postopanje z novincem ravno tako kakor z novinci v vsaki drugi vojski. Novinec preživi prve dneve v Sidi Bel Abbes, kjer začne njegov pouk. Tu vpišejo vse njegove podatke ter mu vzamejo prstne odtise. Podvreči se mora temeljiti zdravniški preiskavi in najmanjši nedostatek je dovolj, da ga ne sprejmejo v legijo. Nato ga cepijo proti tifusu. Prvi teden dobi nato nekaj denarja in spuste ga v mesto.

Nato se začne pravi pouk in vojaška izobrazba, ki traja 4 mesece; novinec je toliko telesno in duševno zaposlen, da se niti ne zaveda, kako čas beži.

Najstrašnejše vesti se raznašajo o kaznih v tujski legiji. Predvsem je treba ugotoviti, da nobeden podčastnik ne more in ne sme kaznovati vojaika brez odobritve častnika. Častnik je tisti, ki kaznuje. Kazni so res stroge, vendar človeške. Predno je kdo kaznovan na zaporno kazen, mora biti šestkrat preje opominjen. Razumljivo je, da se povsod naidejo ljudje, ki so čez mero strogi in prenapeti. Neki častnik je na-

avto ter pričela kričati: »Aui biks, tschechische k...!« V tej grnci je bil tudi gospod, ki se je nedavno hvalil, da je prejel od Stojadinoviča kar celih 10 tisočakov za volilno propagando. Ta denar je sprejel, pozabil pa

ložil za kazen vojaku, da je po dolgem maršu moral očistiti čevlje vseh 56 vojakov v četi. Da to ni lahko delo, si je možno misliti. Za hude delikte pa je glavna kazen odtrgaj od plače.

Dnevna plača znaša 25 centimov dneвно. Vendar to ni vsa plača, kajti poseben ob vstopu v legijo prejme novinec 1400 frankov samo zato, da vstopi v legijo. Razen tega se pa ti zneski dnevne plače dvigajo z vsakim letom službe.

Legionar se zaveže za 5 let službe. Pri vstopu v službo se mora izkazati s svojim potnim listom. Nadalje mora izjaviti, ali hoče služiti v legiji pod svojim ali pod tujim imenom. Na vsak način pa mora oblast vedeti, kako je njegovo pravo ime. Cim je nekdo spoznan za sposobnega in je prisegel, temu ni več poti nazaj. Izjemni slučajji so samo tedaj, če nekdo izjavi, da je dezertiral iz lastne vojske. Če se o resničnosti tega dejstva oblašiva prepričajo, ga izročijo ob'astem njegove države in pogodba je uničena.

Legionarska služba je težka, vendar so ljudje, ki vzdržijo tudi deset let in več v tej službi. Po 15 letih službe upokojijo legionarja z razmeroma zelo lepo pokojnino.

Da legionarski kruh ni najlažji, je jasno, kajti posebno Evropejci mnogo trpijo radi vročine in toplega podnebnja sloha, vendar je vse ono, kar se vidi v filmih, laž in je usmerjeno samo na to, da bi vzbudilo v gledalcih sočutje in dvignilo legionarie nad navadne vojaika. Ne zahteva se ničesar, kar ni v človeški moči in zato zdrav človek brez hujske škode za zdravje prenese napore, ki mu jih nalaga služba.

iz naše države, kajti sicer bi ne kričal kakor obseden ter zmerjal vse, ki nacionalno drugače čutijo kakor on.

če ustvariti cijonizem za židovski narod javnopravno zajamčeno domovino v Palestini.« Obenem so ustanovili takrat »Cijonistično organizacijo« in izvolili kot prvega predsednika T. Herzla. Drugi kongres (1898) je sklenil začeti s praktičnim delom, ko da turški sultan kot tedanji vladar svečano izjavo (charter), da se smejo Židje v Palestini svobodno naseljevati. 1901 so ustanovili cijonisti tudi »Židovski narodni fond« (Keren Kafeneh Lejisrael), s katerim bi nakupovali in izboljševali v Palestini zemljišča, ki bi bila izključna last židovskega naroda. Vse to delo pa ni imelo pravega uspeha, ker ni hotel dati sultan omenjene izjave. Zato je ponudila Velika Britanija 1903 cijonistom svojo kolonijo Ugando (v Afriki) kot židovsko naselbino. Ta predlog pa je večina cijonistov odklonila, dasi ga je Herzl sam priporočal kot začasno rešitev židovskega vprašanja. Medtem so nadajevali cijonisti svoje delo v Palestini, kolikor je bilo to pri tedanjih razmerah mogoče. 1907 so ustanovili »Palestinski urad« v Jaffi, 1908 prvo cijonistično naselbino Baganiah ob Jordanu, 1909 pa tik poleg Jaffe prvo povsem židovsko mesto Tel-Awiw, ki šteje danes ok. 50.000 prebivalcev in ima ves moderen komfort. 1913 so določili hebrejščino kot narodni jezik. Večje uspehe so dosegli Židje šele 1917, ko je zasedla med svetovno vojno Velika Britanija Palestino. Dne 2. 11. 1917 je izjavila angelska vlada po svojem ministru Arturju Balfourju, da hoče podpirati težnje židovskega naroda nekarne pravica arabskega prebivalstva (Bal-

leurjeva deklaracija). To svojo obljubo je začela Velika Britanija izpolnjevati 1920, ko je dobila mandat čez Palestino. Odslej so se naseljevali Židje v vedno večjem številu. Do 1926 jih je prišlo v svojo prvotno domovino že nad 63.000. 1928 so imeli že nad 100 cvetočih naselbin, kjer so pridobivali zlasti oranže, man delje in vino. Medtem (1925) so ustanovili tudi svoje (hebrejsko) vseučilišče v Jeruzalemu. — Naseljevanje v Palestini vodi in vzdržuje »Cijonistična organizacija«, ki šteje danes preko 800.000 članov v vseh delih sveta. (Tudi v Jugoslaviji je več cijonističnih krajevnih odborov). Glavne zasluge za to sta si pridobila dolgoletni predsednik in vseučilišni profesor v Glasgowu Kajim Weizman in Nahum Sokolov. Od 1919 ima organizacija lastno glasilo »Halvom« (»Svet«) v Londonu. Od 1929 deluje skupno s »Cijonistično organizacijo« »Jewish Agency«, ki štiti tudi židovske narodne interese dasi ni strogo cijonistična. Židovski naseljenci dobe zemljišča le v dedni najem (navadno za dobo 90 let); zemljišča sama pa so last celokupnega Židovstva.

Sistematično židovsko naseljevanje v Palestini je povzročilo hud odpor domačinov Arabcev, ki se čutijo ogroženi v svoji posesti. Zato so ljute borbe med Arabci in Židi na dnevnem redu, kar povzroča zlasti Veliki Britaniji obilo skrbi in stroškov. Kako se bo končal ta spor, danes še ne moremo reči. Ker pa tvorijo Židje v Palestini le eno tretjino celokupnega prebivalstva se zdi, da bodo dosegli le pravice narodne manjšine.

MARIBORSKA TISKARNA D. D.

MARIBOR
KOPALIŠKA ULICA 6

TISKARNA

LITOGRAFIJA

OFFSETTISK

KAMNOTISK

BAKROTISK

ANILINSKI TISK

KNJIGOVEZNICA

KARTONAŽA

PLAKATIRANJE

VODILNO TISKARSKO PODJETJE SEVERNE SLOVENIJE
POSTREŽEMO HITRO, DOBRO IN PO NIZKIH CENAH
TELEFON 25-67, 25-68, 25-69

Plinske maske za otroke

Selitev črncev v Zedinjenih državah ameriških

V kratkem razdobju od leta 1916. do 1924. se je zgodil v življenju črncev v USA obrat, ki zaostaja po pomenu samo še za osvoboditvijo črncev iz sužnosti. V tem času namreč se je preselilo več kot en milijon črncev v raznih plantaž v industrijske centre USA. Da moremo razumeti, kako ogromno je bilo to gibanje, si moramo ogledati številke črncev glavnih in največjih mest USA okoli 1910. in 1924. Newyork je imel 91 tisoč črncev, kasneje 327 tisoč, Chikago preje 44 tisoč, kasneje 233 tisoč, Philadelphia preje 84 tisoč, kasneje 219 tisoč in Cleveland 5.700, kasneje 120 tisoč črncev.

To priseljevanje v mesta si moramo tolmačiti tako, da je bil na plantažah črnec suženj in slabo plačan, pri tem pa do

Pomladanske novosti

za damske obleke in plašče v sodobnih tkaninah in barvah — lepo izbiro za moške obleke in plašče nudi

Franjo Majer

Maribor, Glavni trg 9

skrajnosti izkoriščen, medtem ko ga tovarne tudi izkoriščajo, pa je vendarle bolj plačan in mu mesto več nudi od širnih in samotnih plantaž.

Prebivalstvo sveta v številkah

Koncem leta 1937. je bilo po »League Monthly Bulletin ob Statistics« na vsem svetu 2.134.000.000 ljudi, od katerih živi nad polovico v Aziji. Od te polovice odpade 375 milijonov na Indijo in 450 milijonov na Kitajsko. Japonska ima 102, Sovjetska Rusija 178, USA 130, Južna Amerika skupno 90 milijonov prebivalcev, od katerih odpade polovica na Brazilijo.

Praktični nasveti

Beljak-lepilo. Listke prilipi na steklenice z beljakom, ki si ga stolkla v redko peno, a si ga pustila, da se je zopet razlezel. Namaži s finim čopičem listek narobe z beljakom in pritisi ga s krpo na steklenico. Beljak se kot lepilo obnese celo v vlažnih prostorih.

Nože, s katerimi režemo čebulo, česen. Hmono, treba takoj do čistega obrisati najprej s papirjem in potem umiti. Kisline, ki so nekaj časa na jeklu, ga razjedajo. Tudi masten pribor obriši takoj s časopisnim papirjem.

Koščke mila, četudi so zelo majhni, zbiraj, stres jih v steklenico, raztopi jih v vročo vodo in jih uporabljaj kot tekoče milo

NAŠE TRŽIŠČE IN CENE

Meso: govedina 8—12 din, svinjetina 11—14 din, salo 14—15 din, slanina 13—14 din.
Zelenjava: krompir 0,75—1,25 din, čebula 3—4 din, česen 6—10 din, karfiola 2—10 din, ohrovt 0,50—2 din.
Sadje: jabolka 4—9 din, slive, suhe 8—12 din, orehi, celi 10 din, jedra 30—32 din.
Zito: pšenica 1,75 din, rž 1,75, ječmen 1,50 din, koruza 1,25—1,50 din, oves 1 din, proso 1,50 din, ajda 1,50 din, proseno pšeno 3,50 din, ajdovo pšeno 3,50 din.
Mlečni izdelki: smetana 7,50—10 din, mleko 1,50—2 din, surovo maslo 26 din, čajno maslo 28—32 din, sir domači 8—10 din.

Železniški promet

Naše železnice so prevozile v letu 1938 okoli 54,23 milj. potnikov, torej za 3 milij. ali 6% več nego l. 1937. (51,16 milij.) V to pa niso všteti potniki, ki so kupili karte pri Putniku. V I. razredu je potovalo 11.302 potnikov (za 15,41% več nego v l. 1937.), v II. razredu se je vozilo 908.456 (14,97% več, v III. razr. 34,78 milij. (za 5,78% več in v IV. razredu 500.443 (za 3,1% več nego l. 1937). Tovorni promet je zrastel za 6,38%, namreč od 1,684.341 ton na 1,791.753 ton.

OGLAŠUJTE V »EDINOSTI«!

Perilo za Vaš dom

Nogavice za dame in moške

Kombineže, srajce, kravate, rokavice in sploh vse moško in žensko perilo

v največji izbiri in po najnižjih cenah

v modni trgovini

Franc Kramaršič

Maribor, Gosposka ul. 13

AUGUST GAILIT:

30

Potepuhovi letni časi

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil MARIJAN FUCHS

»Petnajst,« ponovi žalostno Nipermaadi. »To se pravi, če hočem biti čisto odkritosrčen, od teh petnajstih jih je nekaj še telet in junic. Seveda, število se uje, ma, Petnajst glav rogate živine, toda nekateri nimajo še nikakih rogov, so bežne, šibkih nog in napol slepe. Ah, kaj bi zdaj govorila o neumnih, mukajoči živini!«

»Petnajst krav!« vzdihne Kati sanjavo. »Trikrat dnevno teče mleko v kabele! V nekaj dneh se ti prepojijo lica z rdečico kakor roži! Gotovo imaš tudi gosti in purane. Veliko posestvo ima zmerom purane, race in gosti. Ali imaš tudi bike, Toomas?«

»Enega,« pravi Nipermaadi komaj slišno.

»Ali je hud?«

»Hud.«

Kati ovije Nipermaadiju roko okoli vratu in reče strastno:

»Ti, Toomas. Če si predstavljam bodočnost, mislim zmerom na živali, ki jih bom imela. Na tebe seveda tudi, toda živali, svoje govedo, to sem si želela, ko sem bila še čisto majhen otrok. Pa meketanje in mukanje! — Ali se jeziš zdajle name?«

»Ne,« pravi Nipermaadi smehljajoče.

»Tudi jaz ljubim živali.«

Dekle trenutek premišljuje.

»In da imaš tri hlapce in dve dekli, si dejal?«

Nipermaadi je odrinil njeno roko in vzdihnil:

»Seveda jih imam. Toda kdo ti jamči, da so še tam? V naših časih vendar hlapci ne ostajajo na enem mestu. Pridejo na posestvo za nekaj dni, jedo, pijejo, po-

pljuvajo vse kote in spet gredo po svoji poti. Ah, Kati, boš videla: sive lasje dobiš in gube na obrazu od skrbi.«

»Bom že nekako uredila z njimi!« odgovori Kati. »Ti imaš vendar še svojega starega strica doma, ne? To se bo čudil, ko prideš s tujo deklico!«

»Da,« pravi Nipermaadi. »Ta se bo gotovo čudil.«

Peljal jo je k veliki kopi in se odpravil iskat. Gledala je za njim kakor pretepen psiček. On pa se je kmalu vrnil in prinesel polno vrečo kruha, mesa in mleka. Celo toplo odejo.

»Za hrano nikakih skrbi, kaj ne?« reče zadovoljno. »Poveš samo svoje ime, in ljudje domače vasi ti dajo, kar si poželiš. Povprašal sem za pot do moje domačije. Oni gozd tamle je res moj gozd. Ne razumem, kako sem mogel še dvomiti o tem. Jutri jutraj sva doma!«

Nipermaadi je spal slabo. Glava mu je gorela in ga palila. Sleherni živec je bil napet in je drhtel. Dekle ob njem je spalo čisto mirno in srečno. Gotovo je sanjalo o najbolj tolstih čredah in o nešteti, do roba polnih vrčih šumečega mleka.

»Kaj mu prinese jutro? Kaj njej prinese jutro?« premišljuje Nipermaadi od nemira. »Ali naj še vedno laže in zopet laže, ali naj končno pove resnico, da nima nobenih živali in polj, marveč samo popotovanja po zavitih poteh. S trohico nedolžnega bahanja jo začel, zdaj pa mora plačati!«

Nekje v bližini je morala biti voda. Iz kope je vel omamljajoči vonj po hmelju. Včasih mu je zdrnil čez čelo topel veter,

potem pa je prestal. Torej že jutro? si misli Nipermaadi. Zeblo ga je po vsem telesu. Ze jutro, ko noči prav za prav še ni bilo! Prestrašen odpre oči.

Kati se je oblečena sklanjala čezenj.

»Ze spet lahko začneva teči!« se je smejala. »Zaspane! To imaš trdno spanje!« Nipermaadi vstane in si otepe slamo z obleke.

»Najprej moraš nesti odejo nazaj!« reče Kati očitajoče.

»Lastnik jo bo že našel,« odgovori Nipermaadi in jo sune z nogo v stran.

Molče sta šla po cesti.

Ko sta prispela v gozd, vpraša Kati:

»Čez dobro uro bova že doma, ne?«

»Da. Niti polno uro ne in doma bova,« ponovi Nipermaadi rahlo.

Kati je vedno hodila pred njim.

Nipermaadi se je smejal:

»Kako imaš danes uren korak! Kar vzdržati ne morem s teboj. Ali se ne bi nekoliko odpočila?«

»Ze?« se smejl dekle. »Saj nisva še niti pol ure na poti!«

»Res? Niti pol ure še ne?« se je čudil Nipermaadi. »Jaz pa sem mislil, da romava že celo večnost. Danes se prav nič dobro ne počutim. Udje me bolijo. Najbrž sem se malo prehladil.«

»Doma te bom že pozdravila in znevala,« reče Kati, hiteč naprej.

Gozd je za njima. Prideta na polje. Bližala sta se nekaterim večjim domačijam. Kati se vznemirjena ustavi.

»Katera od njih je tvoja?« je vprašala. »Ona tam z rdečo streho? Ali ta z velikimi hlevi? Ali pa morda celo ona ob jezeru? Govori, Toomas! Hitro mi povej!«

Toomas se obotavlja dvigniti glavo. Z roko pokaže kar tja v en dan, ne da bi pogledal, in reče:

»Tistale tam — s hlevi!«

»O nebesa!« vzlikne Kati vsa razburjena in srečna. »Moje srce mi je takoj reklo: ona le tam s hlevi. Prav ta mi najbolj ugaja. Samo tam so lahko debele krave. Ah, petnajst debelih krav! Potem

morava pač tu zaviti, Toomas, kaj ne? Ali ne pelje ta pot k tvoji hiši?«

»Da, ta!« odgovori Nipermaadi in se vleče za plešočo deklico naprej.

»Zdaj pa izročam svojo ubogo dušo v roke Boga očeta vsemogočnega, je vzdihoval sam pri sebi.

Hansubaški hlapec Madio Moormaa je nakrmil konje, nagnal živino v gozd, nabrusil kose in se zdaj oziral po novem delu. Danes je ostal sam na posestvu. Ostali so se bili že sinoči odpeljali na jarmark v Härmast, in sicer stari gospodar Jaak Lööke in njegov sin Jaan s svojo ženo Liis.

Madio Moormaa je majhen, šibek mož. Njegova pleča so ozka kakor dve dlani, položeni druga zraven druge. Njegov obraz je vegast, grd. Kadar gledaš hansubaškega hlapca od zadaj, si ne moreš misliti, da bi bil to mož, temveč da je to majhen, krivonog pastirček. Kadar pa se Madio Moormaa postavi k plugu, vzame v roke koso, dviga težke vreče zita, tedaj se zbirajo okoli njega krepki možji in občudujejo njegovo moč, žilavost in vztrajnost. Tedaj se zdi, da ne nosi vreče zita človek, marveč da vreča sama leta na majhnih, krivih nogah od voza do shrambe.

Toda Madio Moormaa ne stori ničesar, niti najmanjšega dela, da ne bi godrnjal. Vedno vzdihuje, toži in mrmra, pa bodisi da ima vzrok, bodisi da ga nima. Ne mine dan, ko bi ne grozil, da zapusti pastirčev prav že trideset let služi na Hansubaahu in ni še stopil preko meja svoje občine. Tukaj čepi kakor skromna žaba od onega dne, ko ga je bila prinesla mati za pastirčka. Toda to mu je bilo v neizrečeno veselje, če je govoril o svojem odhodu in zmerjal gospodarja zaradi njegovega lenega, ničevega življenja. Kakor pes je zmerom kazal zobe, sikal in se iskril kakor mokro poleno, ki ga vržemo v ogenj.